

URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED
EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

PREGLED PRAKSE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Informacije o najnovijim presudama i odlukama
Europskog suda za ljudska prava

TRAVANJ – LIPANJ 2015.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDA PRAVA
DALMATINSKA 1, ZAGREB
TEL: 01 4878-100, FAX: 01 4878-111
E-MAIL: ured@zastupnik-esljp.hr
WEB: uredzastupnika.gov.hr

Ovaj pregled prakse sadrži sažetke presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava prema odabiru Ureda zastupnika Vlade pred Europskim sudom za ljudska prava u relevantnom razdoblju.

Sve sažetke izradio je Ured zastupnika pred Europskim sudom za ljudska prava i oni ne predstavljaju službeni dokument Europskog suda za ljudska prava.

Izvorni tekstovi presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava na temelju kojih su izrađeni sažeci mogu se pronaći na stranicama Europskog suda za ljudska prava (www.echr.coe.int) putem tražilice HUDOC.

Na stranicama Ureda zastupnika (uredzastupnika.gov.hr) dostupni su prijevodi svih presuda i odluka protiv Republike Hrvatske.

Sadržaj

UVOD	4
ČLANAK 2.	6
ALTUĞ I DRUGI protiv TURSKE.....	6
LAMBERT I DRUGI protiv FRANCUSKE (VV)	8
MUSTAFA TUNÇ I FECIRE TUNÇ protiv TURSKE (VV).....	10
ČLANAK 3.	14
CESTARO protiv ITALIJE	14
ČLANAK 4. 2.....	17
CHITOS protiv GRČKE	17
ČLANAK 6.1.....	19
MITRINOVSKI protiv MAKEDONIJE	19
TCHOKONTIO HAPPI protiv FRANCUSKE	21
ČLANAK 6.3.(c)	23
A.T. protiv LUKSEMBURGA.....	23
VAMVAKAS protiv GRČKE (br. 2)	25
ČLANAK 6.3.(d)	27
BALTA I DEMIR protiv TURSKE	27
ČLANAK 8.	29
RIBIĆ protiv HRVATSKE	29
Y. protiv SLOVENIJE.....	32
ČLANAK 9.	35
GRKOKATOLIČKA ŽUPA LUPENI I DRUGI protiv RUMUNJSKE	35
ČLANAK 10.....	38
DELFI AS protiv ESTONIJE (VV).....	38
ČLANAK 14.....	41
IDENTOBA protiv GRUZIJE	41
ČLANAK 1. PROTOKOLA BR. 1	44
COUTURON protiv FRANCUSKE	44
GOGITIDZE i DRUGI protiv GRUZIJE	46
INDEKS SUDSKE PRAKSE.....	48

UVOD

Izbor iz sudske prakse Europskog suda za ljudska prava (dalje u tekstu: Sud) iz drugog tromjesečja 2015. godine obuhvatio je 17 presuda tog Suda različite tematike koje predstavljaju važan razvoj u sudskoj praksi Europskog suda ili je njihova tematika aktualna i u kontekstu pravnih i društvenih zbivanja s kojima se suočavaju hrvatski sudovi i druga državna ili javnopravna tijela.

Presuda koja je obilježila navedeno razdoblje u razvoju sudske prakse je presuda ***Lambert i drugi protiv Francuske*** u kojoj je Veliko Vijeće razmatralo odluke francuskih vlasti da uskrate medicinski tretman za održavanje na životu osobe koja se nalazi u vegetativnom stanju. U presudi Velikog vijeća Sud je jasno iznio razliku između uskrate tretmana za održavanje na životu i eutanazije te je detaljno naveo koji kriteriji moraju biti zadovoljeni da bi odluka o uskrati tretmana za održavanje na životu bila u skladu s člankom 2. Konvencije.

Uz članak 2. izdvojene su još dvije presude – u presudi ***Altug i drugi protiv Turske*** Sud je utvrdio povredu zbog nepoštivanja zakonskih odredbi koje se odnose na zaštitu prava pacijenata. U presudi ***Mustafa Tunç i Fecire Tunç protiv Turske*** Veliko vijeće je razmatralo učinkovitost istrage, posebno s aspekta neovisnosti tijela (vojni tužitelj i vojni sud) koje je provodilo istragu.

Policijskim nasiljem i mogućnostima kažnjavanja policijskih službenika koji su počinili nasilje Sud se bavio u presudi ***Cestaro protiv Italije***.

U presudi ***Chitos protiv Grčke***, u kontekstu zabrane prisilnog rada razmotrena je obaveza isplate za napuštanje službe prije roka za vojne časnike kojima je tijekom vojne službe bilo plaćeno školovanje.

Pravo na pošteno suđenje i njegovi različiti aspekti uobičajeno čine predmet razmatranja najvećeg broja presuda i odluka Europskog suda. Od važnijih presuda donosimo prikaz presude ***Mitrinovski protiv Makedonije*** u kojoj se razmatrala nepristranost članova tijela koje odlučuje o stegovnoj odgovornosti sudaca. U presudi ***Tchokontio Happi protiv Francuske*** Sud je utvrdio povredu prava na pošteno suđenje jer država nije izvršila sudsku presudu prema kojoj je podnositeljici morala osigurati odgovarajući životni prostor.

U sklopu prava iz članka 6. Konvencije Sud osobito vodi računa o pravima okrivljenika u kaznenim postupcima, pa je tako u presudi ***A.T. protiv Luksemburga*** razmatrao povredu prava na obranu u postupku povodom Europskog uhiđbenog naloga, a u presudi ***Vamvakas protiv Grčke (br. 2)*** je utvrdio povredu prava obrane jer grčki sudovi nisu sankcionirali manjkavo zastupanje podnositeljevog branitelja koji je bio postavljen po službenoj dužnosti.

U predmetu ***Balta i Demir protiv Turske*** Sud je utvrdio da zbog nemogućnost podnositelja da ispituju anonimnog svjedoka čiji iskaz je bio odlučan za njihovu osudu povrijeđeno njihovo pravo iz članka 6. stavka 3. (d) Konvencije.

S druge strane, u presudi ***Y. protiv Slovenije*** Sud je razmatrao kazneni postupak iz pozicije žrtve koja je bila izložena unakrsnom ispitivanju i vrijeđanju od strane okrivljenika tijekom kaznenog postupka, te je uspostavio novu praksu po pitanju zaštite prava žrtve prema članku 8. Konvencije.

U presudi protiv Hrvatske (***Ribić protiv Hrvatske***) koja je izdvojena u ovom pregledu Sud je razmatrao postupanja hrvatskih tijela – sudova i centra za socijalnu skrb - u okviru pozitivnih obveza države da osigura kontakte između djece i roditelja.

Sud se u presudi Velikog vijeća *Delfi AS protiv Estonije* prvi put bavio govornom mržnje na internetu i odgovornošću internetskih portala za komentare korisnika.

U predmetu *Grkokatolička župa Lupeni i drugi protiv Rumunjske* Sud je razmatrao povrede više odredaba Konvencije u kontekstu povrata imovine grkokatoličkoj crkvi koja je oduzeta za vrijeme komunističkog režima.

U predmetu *Identoba protiv Gruzije* Sud je razmatrao propuste države prilikom zaštite LGBT prosvjednika tijekom prosvjeda i tijekom kasnije istrage u pogledu napada.

U presudi *Couturon protiv Francuske* razmatrana je povreda prava na mirno uživanje vlasništva s aspekta umanjenja vrijednosti imovine zbog izgradnje javne infrastrukture u njezinoj neposrednoj blizini.

Pravo vlasništva Sud je razmatrao i u kontekstu zapljene imovine za koju se smatra da su je bivši državni dužnosnici nezakonito stekli tijekom obavljanja dužnosti u presudi *Gogitidze i drugi protiv Gruzije*.

Pregled prakse dostupan je na internetskim stranicama [Ureda zastupnika](#).

Na stranicama Ureda zastupnika dostupni su i prijevodi svih [presuda i odluka protiv Republike Hrvatske](#).

ČLANAK 2.

PRAVO NA ŽIVOT

1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kaznena djela za koje je ta kazna predviđena zakonom.

POVREDA - DOMAĆI SUDOVI NISU OSIGURALI PROVEDBU ZAKONSKIH ODREDBI ZA ZAŠTITU PRAVA PACIJENATA

ALTUĞ I DRUGI protiv TURSKE

*zahtjev br. 32086/07
presuda od 30. lipnja 2015.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositelji zahtjeva su djeca i unuci gđe Kesoglu. U veljači 2002. godine gđa Kesoglu prituživala se na bolove u trbuhu i visoki tlak. Javila se u privatnu zdravstvenu ustanovu gdje joj je prepisan lijek na bazi penicilina. Odmah nakon što joj je intravenozno dan antibiotik došlo je do srčanog zastoja. Nakon oživljavanja upućena je u bolnicu medicinskog fakulteta u kojoj je, unatoč liječenju, preminula.

Srodnici gđe Kesoglu podnijeli su kaznene prijave zbog ubojstva i nemara u obavljanju dužnosti protiv privatne zdravstvene ustanove, liječnika i medicinske sestre koji su liječili gđu Kesoglu. U prijavama su tvrdili kako su obavijestili medicinsko osoblje da je pacijentica alergična na penicilin. Institut za forenziku izradio je nalaz i mišljenje na temelju medicinske dokumentacije i obdukcije, te naveo kako je smrtna posljedica rezultat penicilinske injekcije, ali da ne postoji

odgovornost medicinskog osoblja, budući da smrtna posljedica nakon primjene penicilina može nastupiti i od testne doze. Nacionalno medicinsko vijeće podržalo je ovaj nalaz i mišljenje u kaznenom postupku. Nakon donošenja dvije nepravomoćne oslobađajuće presude, kazneni postupak obustavljen je zbog zastare.

Podnositelji su paralelno vodili i postupak za naknadu štete u kojem je njihov tužbeni zahtjev odbijen na temelju nalaza i mišljenja vještaka danih u kaznenom postupku.

Podnositelji se pred Sudom pozivaju na članak 2. Konvencije, navodeći da liječnički tim nije ispunio obvezu uzimanja anamneze niti je obavijestio pacijenticu o mogućim alergijskim reakcijama i pribavio njezin pristanak na primjenu lijeka.

❖ **OCJENA SUDA**

Nema spora o tome da u Turskoj postoji zakonodavni okvir koji obvezuje medicinsko osoblje u privatnim i javnim bolnicama da pruže informaciju pacijentima i da pribave njihov pristanak na planirano liječenje. No, prigovor podnositelja odnosi se na sposobnost sudstva da ispita je li medicinski tim poštovao te obveze te da sankcionira povrede tih obveza.

Sud je primijetio da su podnositelji morali pokrenuti dva postupka, kazneni i parnični. Kazneni postupak obustavljen je zbog zastare, a njihov zahtjev za naknadu štete u parničnom postupku odbijen je na temelju nalaza i mišljenja vještaka da je do smrti njihove srodnice došlo zbog nepredviđenog tijeka liječenja, a ne zbog pogreške medicinskog tima. Međutim, niti jedna sudska odluka i niti jedan nalaz i mišljenje vještaka nisu se osvrnuli, niti su se na zadovoljavajući način posvetili osnovnoj tvrdnji podnositelja da medicinski tim nije uzeo anamnezu gđe Kesoglu. Nadalje, nitko ju nije obavijestio o mogućim rizicima liječenja penicilinom, niti tražio njezin pristanak na takvo liječenje čime su povrijeđene mjerodavne zakonske odredbe.

Iako nije na Sudu da nagađa o odgovornosti medicinskog tima ili o tome kakav bi bio ishod domaćih postupaka u slučaju da je ovo pitanje razmotreno, Sud smatra da domaći postupci nisu bili u dovoljnoj mjeri učinkoviti da bi na prikladan način osigurali primjenu nacionalnog zakonodavstva koje je doneseno radi zaštite prava na život.

Sud je utvrdio kako su domaći sudovi propustili ispitati je li medicinski tim postupio sukladno zakonskoj obvezi, usprkos traženju podnositelja i unatoč činjenici da je to pitanje bilo vrlo važno, ako ne i ključno za predmet spora. Stoga su sudovi bili dužni jasno i izravno odgovoriti na to pitanje. Iako nije na Sudu da nagađa o odgovornosti medicinskog tima ili o tome kakav bi bio ishod domaćih postupaka u slučaju da je ovo pitanje razmotreno, Sud smatra da domaći postupci nisu bili u dovoljnoj mjeri učinkoviti da bi na prikladan način osigurali primjenu nacionalnog zakonodavstva koje je doneseno radi zaštite prava na život gdje Kesoglu.

Nadalje, Sud je primijetio da su pripadnici medicinskog tima koji su optuženi za nemar

dali poprilično različite verzije spornog događaja, a da sudovi očigledno nisu pokušali utvrditi precizan tijek događaja koji su doveli do smrti pacijentice.

Dakle, domaće vlasti nisu osigurale podnositeljima učinkovita pravna sredstva kojima bi osigurale poštivanje procesnih jamstava iz članka 2. Konvencije. Stoga je došlo do povrede članka 2. Konvencije.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

20.000,00 EUR - na ime nematerijalne štete;

1.650,00 EUR - na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na život*
- *procesne obveze iz članka 2.*
- *prava pacijenata*
- *pravo na obaviještenost*
- *pristanak na liječenje*
- *učinkovit sudski postupak*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

U SLUČAJU IZVRŠENJA PRESUDE DRŽAVNOG VIJEĆA KOJOM SE DOZVOLJAVA PRESTANAK UMJETNOG ODRŽAVANJA ŽIVOTA NEĆE DOĆI DO POVREDE ČLANKA 2. KONVENCIJE.

LAMBERT I DRUGI protiv FRANCUSKE

zahtjev br. 46043/14

presuda Velikog vijeća od 5. lipnja 2015.

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su roditelji, polubrat i sestra Vincenta Lamberta koji je nastradao u teškoj prometnoj nesreći u rujnu 2008. godine. Od posljedica nesreće ostao je tetraplegičan i u stanju potpune ovisnosti, a hranio se isključivo preko gastrične cijevi. Od 2011. godine njegovo stanje je okarakterizirano kao stanje minimalne svijesti, a u 2014. godini ocijenjeno je kao vegetativno.

Tijekom 2012. godine njegovatelji Vincenta Lamberta uočili su znakove za koje su zaključili da predstavljaju njegov otpor njezi. Početkom 2013. godine bolnički medicinski tim pokrenuo je postupak prema „Leonettijevom zakonu“ o pravima pacijenata i pitanjima prekida života. Supruga V. Lamberta bila je uključena u taj postupak, koji je rezultirao odlukom glavnog liječnika da se pacijentu prekine hranjenje i reducira tekućina.

Podnositelji su podnijeli zahtjev nadležnom sudu za izdavanje privremene mjere temeljem koje bi se nastavilo umjetno održavanje života pacijenta. Sud je prihvatio njihov zahtjev.

Bolnički tim proveo je novi postupak, nakon kojeg je dana 11. siječnja 2014. ponovno donio odluku da se obustavi umjetno hranjenje pacijenta. Podnositelji su se ponovno obratili nadležnom sudu, koji je ukinuo odluku o prestanku umjetnog održavanja života.

Supruga V. Lamberta podnijela je žalbu na tu odluku Državnom vijeću (*Conseil d'Etat*). Državno vijeće detaljno je preispitalo predmet, te je nakon provedenih medicinskih vještačenja i pribavljanja mišljenja Nacionalne medicinske akademije, Nacionalnog savjetodavnog vijeća za etiku i Nacionalnog medicinskog vijeća na plenarnoj sjednici donijelo odluku kojoj je podržalo odluku liječnika V. Lamberta da se istome obustavi umjetno održavanje života.

Podnositelji su u postupku pred Sudom prigovorili da prekid umjetnog održavanja života predstavlja povredu članka 2., 3. i 8. Konvencije. Uz to, prigovorili su da odluka liječnika od 11. siječnja 2014. nije nepristrana, a da vještačenje u postupku pred Državnim vijećem nije provedeno sukladno načelu kontradiktornosti postupka.

❖ OCJENA VELIKOG VIJEĆA

Sud je nakon podnošenja zahtjeva odlučio da će, zbog važnosti predmeta, u ovom predmetu odlučivati Veliko vijeće Suda.

Sud je najprije zaključio da podnositelji nemaju pravo podnijeti zahtjev u ime V. Lamberta, ali da to mogu učiniti u svoje ime.

Sud je nadalje utvrdio da država nije povrijedila svoje negativne obveze iz članka 2. Konvencije koje je obvezuju da se sustegne od „namjernog“ oduzimanja života, budući da francuski zakon jasno razlikuje eutanaziju (koja nije dozvoljena) i uskratu terapije u slučaju nerazumnog ustrajanja u liječenju. Stoga je Sud ovaj predmet razmatrao s aspekta pozitivnih obveza države (zaštita života osoba koje žive pod njezinom jurisdikcijom).

Sud je ponovio da prilikom odlučivanja o pitanjima provođenja odnosno uskraćivanja medicinskog tretmana treba uzeti u obzir: a) postojanje zakonodavnog okvira u domaćem pravu i praksi koji je sukladan članku 2. Konvencije; b) jesu li prilikom odlučivanja

uzete u obzir želje pacijenta i njemu bliskih osoba te mišljenja medicinskog osoblja; i c) mogućnost pristupa sudu u slučaju sumnje što je u najboljem interesu pacijenta.

Prilikom razmatranja zakonodavnog okvira, Sud je najprije naglasio da po pitanju prestanka umjetnog održavanja života među državama

Prilikom odlučivanja o uskraćivanju medicinskog tretmana treba uzeti u obzir:
a) postojanje zakonodavnog okvira koji je sukladan članku 2. Konvencije;
b) jesu li prilikom odlučivanja uzete u obzir želje pacijenta i njemu bliskih osoba te mišljenja medicinskog osoblja; i c) mogućnost pristupa sudu u slučaju sumnje što je u najboljem interesu pacijenta.

članicama Vijeća Europe ne postoji konsenzus. Nadalje, ocijenio je da je Državno vijeće u svojoj odluci dovoljno precizno definiralo opseg primjene mjerodavnog zakona, kako u pogledu osoba na koje se odnosi, tako i u pogledu tretmana koji se može uskratiti ili ograničiti.

Osim toga, Državno vijeće je u svojoj presudi detaljno iznijelo elemente koje liječnik treba uzeti u obzir prilikom procjene je li ispunjen kriterij nerazumne ustrajnosti u liječenju, te naznačilo dva važna uvjeta. Prema prvom uvjetu – sama činjenica da se pacijent nepovratno nalazi u nesvjesnom stanju ili je nepovratno ovisan o umjetnom hranjenju ne predstavlja sama po sebi situaciju u kojoj se nastavak medicinskog tretmana može smatrati neopravdanim. Prema drugom uvjetu – u slučaju da pacijentove želje nisu poznate, ne može se smatrati da bi odbio održavanje na životu. Imajući u vidu jasno razrađene kriterije, Sud je zaključio da je mjerodavnim francuskim

zakonodavstvom, prema tumačenju Državnog vijeća, dovoljno jasno i precizno regulirano donošenje liječničkih odluka u slučajevima poput ovoga.

Sud je nadalje ocijenio da je postupak donošenja odluke bio dug i temeljit, te da je u svakoj fazi nadišao zahtjeve članka 2. Konvencije.

Sud je naveo kako je Državno vijeće, pribavilo najpotpunije moguće dokaze o pacijentovom zdravstvenom stanju. Osim što je to vijeće naložilo provedbu vještačenja po tri medicinska stručnjaka, zatraženo je i mišljenje tri mjerodavne nacionalne institucije, te mišljenje predlagatelja zakona kako bi se u potpunosti razjasnili zakonski koncepti relevantni za održavanje na životu. Nakon pribavljanja stručnih mišljenja i nalaza vještaka, Državno vijeće detaljno je ispitalo sukladnost mjerodavnih zakonskih odredbi s člancima 2., 8., 6. i 7. Konvencije. Tek nakon te ocjene, kao i ocjene samog postupka koji je prethodio donošenju odluke od 14. veljače 2014. Državno vijeće je potvrdilo zaključke liječnika koji je donio odluku.

Sud je ocijenio da je Državno vijeće s osobitom pažnjom ispitivalo kakve su bile želje samog V. Lamberta po pitanju umjetnog održavanja života, što je središnje pitanje tijekom donošenja odluke o prestanku umjetnog održavanja života, čak i kada pacijent nije sposoban sam izraziti svoje želje.

Imajući u vidu sve navedeno, Sud je zaključio da su zakonodavni okvir i način na koji ga je tumačio nacionalni sud, kao i postupak donošenja odluke bili u skladu s člankom 2. Konvencije. Podnositelji su imali na raspolaganju postupak u kojem su vrlo detaljno analizirane sve okolnosti, sva iznesena stajališta i sva stručna mišljenja. Slijedom navedenog, Sud je utvrdio da su domaće vlasti ispunile svoju pozitivnu obvezu iz članka 2. Konvencije, te da neće doći do povrede članka

2. Konvencije u slučaju primjene presude Državnog vijeća.

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ISTRAGA KOJU SU PROVELA NADLEŽNA TIJELA BILA JE U SKLADU S POSTUPOVNIM ZAHTJEVIMA IZ ČLANKA 2. KONVENCIJE

MUSTAFA TUNÇ I
FECIRE TUNÇ
protiv TURSKE

zahtjev br. 24014/05

presuda Velikog vijeća od 14. travnja 2015.

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva roditelji su mladića koji je preminuo 2004. godine za vrijeme vojnog roka kojeg je služio na postrojenju u vlasništvu privatne naftne kompaniji kojoj je turska vojska pružala usluge zaštite. Dana 13. veljače 2004. godine, podnositeljev sin ozlijeđen je hicem iz pištolja te je odmah prevezen u bolnicu gdje je ubrzo preminuo.

Nadležne turske vlasti odmah su pokrenule istragu tijekom koje su provedene različite istražne radnje između kojih i obdukciju te ispitivanje vojnika koji su bili prisutni u vozilu koje je prevezlo podnositeljevog sina u bolnicu kao i ostalih svjedoka. Istražne radnje pokazale

KLJUČNE RIJEČI

- pravo na život
- prestanak umjetnog održavanja života
- vegetativno stanje
- utvrđivanje želje pacijenta
- prava bliskih srodnika
- zakonodavni okvir

su kako je došlo do uporabe oružja podnositeljevog sina. Različiti dokazi s mjesta događaja poslani su u vojni laboratorij na analizu. Po provođenju istrage zaključeno je kako je podnositelj nastradao uslijed nesretnog događaja, baratajući vlastitim oružjem.

Dana 30. lipnja 2014. godine, vojno tužiteljstvo je zaključilo da ne postoji osnovana sumnja za podizanje optužnice jer ništa nije ukazivalo na to da je druga osoba odgovorna za smrt podnositeljevog sina. Protiv navedene odluke, podnositelji su podnijeli žalbu navodeći kako nisu ispitane sve okolnosti slučaja koje su dovele do smrti njihovog sina. Vojni sud prihvatio je žalbu te naložio dodatnu istragu tijekom koje je ustanovljeno da je podnositeljeva smrt nesretni slučaj. Podnositeljev sin sjedio je na kutiji streljiva te je pokušao ustati na način da se naslonio na ruku u kojoj je držao pištolj. Pištolj je pri tom opalio, pogodivši ga. Vojno tužiteljstvo okončalo je istragu, a vojni sud odbio je žalbu podnositelja.

Dana 13. siječnja 2005. godine, podnositelji su pred Višim vojno-upravnim sudom podnijeli tužbu tražeći naknadu štete nastale uslijed smrti njihovog sina. Dana 10. siječnja 2007. godine, sud je djelomično usvojio njihov tužbeni zahtjev.

Pozivajući se na članak 2. Konvencije, podnositelji su prigovarali pred Sudom kako istraga koju su nadležna tijela provela radi ispitivanja okolnosti u kojima je preminuo njihov sin nije bila u skladu sa procesnim zahtjevima iz članka 2. Konvencije.

Dana 25. lipnja 2013. godine, Sud je donio presudu kojom je ustanovio kako je došlo do povrede članka 2. Konvencije zbog toga što istraga nije bila neovisna jer jedan od tri člana vojno-sudbenog vijeća koje je odlučivalo tijekom istrage nije djelovao neovisno budući da nije bio profesionalni sudac, već vojni dužnosnik podvrgnut hijerarhijskim i vojno-disciplinskim pravilima.

Dana 25. listopada 2013. godine, turska vlada podnijela je zahtjev za upućivanje predmeta Velikom vijeću Suda.

❖ OCJENA VELIKOG VIJEĆA

Prije upuštanja u ispitivanje je li istraga bila učinkovita, Sud se osvrnuo na Vladin argument prema kojemu se podnositelji nisu mogli smatrati žrtvom u konvencijskom smislu budući da se nije radilo o nasilnoj smrti (podnositeljev sin preminuo je usred nesretnog slučaja) te zbog toga što su nadležne vlasti podnositeljima isplatile odgovarajuću naknadu štete.

Sud je istaknuo kako se nesretni slučaj kao uzrok smrti nije sa dovoljnom sigurnošću odmah mogao utvrditi, a ako postoji mogućnost da se radi o nasilnoj smrti, nadležna tijela dužna su provesti istragu. Nadalje, sama činjenica da su nadležna tijela podnositeljima isplatila naknadu štete ne oslobađa državu obveze da provede istragu.

Sud je naglasio kako članak 2. Konvencije zahtjeva da su nadležna domaća tijela u slučaju nasilne smrti, dužna provesti službenu učinkovitu istragu čija forma i sadržaj ovisi o okolnostima slučaja. Prema stavu Suda, da bi se istraga mogla smatrati učinkovitom u smislu članka 2. Konvencije, mora prvenstveno biti „odgovarajuća“, odnosno tijekom istrage moraju biti utvrđene sve relevantne činjenice te kad je to moguće, ona mora dovesti do identifikacije i kažnjavanja počinitelja. Nadalje, nadležne vlasti moraju „poduzeti sve razumne mjere putem kojih će pribaviti i osigurati dokaze u predmetnom slučaju“. Zaključci istrage posebice moraju biti

„utemeljeni na neovisnoj, objektivnoj i temeljitoj analizi predmeta“. Nadležna tijela koja provode istragu moru biti „neovisna od ostalih osoba koje bi na bilo koji način mogle biti povezane s predmetom i to ne samo u hijerarhijskom nego i u praktičnom smislu“. Isto tako, istraga mora biti provedena „pravodobno i žurno“. Istraga mora biti „dostupna obitelji žrtve u onoj mjeri u kojoj je to potrebno za zaštitu njihovih prava“. Štoviše, istraga u određenoj mjeri mora biti „povrgnuta i oku javnosti“. Sud je stoga ispitivao je li tužena država ispunila navedene postupovne obveze iz članka 2. Konvencije, uzimajući u obzir specifične okolnosti slučaja te promatrajući istragu u njezinoj cjelovitosti.

a) Je li istraga bila pravodobna i odgovarajuća?

Istraga je pokrenuta isti dan kada je pronađeno tijelo, a okončana je četiri mjeseca kasnije, odlukom vojnog tužiteljstva kako neće podizati optužnicu. Ubrzo nakon toga vojni sud je odredio dodatnu istragu koja je trajala dva mjeseca. Sud je zaključio kako je istraga provedena pravodobno, bez neopravdanih zastoja te s dužnom pažnjom.

Sud je ustanovio kako su tijekom istrage ispitani svi relevantni svjedoci, prikupljeni materijalni dokazi, provedena obdukcija te kako su provedene ostale potrebne istražne radnje. Domaća nadležna tijela ispitala su sve moguće hipoteze o uzroku smrti (samoubojstvo, ubojstvo, nesretnan slučaj). Slijedom navedenog Sud je utvrdio kako je istraga provedena na odgovarajući način, odnosno kako su utvrđene sve relevantne činjenice i uzrok smrti podnositeljevog sina.

b) Je li istraga bila dostupna obitelji žrtve u onoj mjeri u kojoj je to potrebno za zaštitu njihovih prava?

Državno tužiteljstvo podnositeljima je dostavilo kopiju odluke kojom je odlučeno kako ne će podizati optužnicu, zajedno sa sažetim prikazom materijala prikupljenih tijekom istrage. Podnositeljima je naknadno omogućen pristup i samom istražnom spisu predmeta. Vojni sud je prilikom odlučivanja o žalbi u obzir uzeo podnositeljeve navode na temelju kojih je između ostalog donio odluku o provođenju dodatne istrage. Sud je stoga zaključio kako je podnositeljima omogućen pristup rezultatima istrage u onoj mjeri koja je bila potrebna za zaštitu njihovih prava.

c) Je li istraga bila neovisna?

Prilikom ispitivanja neovisnosti istrage, Sud je primijetio kako je istraga provedena na dvije razine: od strane vojnog tužiteljstva i od strane vojnog suda.

Sud je istaknuo kako su vojni tužitelji od strane neposredno nadređenog podvrgnuti ocjenjivanju načina na koji izvršavaju svoje dužnosti, o čemu ovisi njihovo napredovanje u službi. Zakonom i Ustavom zajamčena je i neovisnost vojnog tužitelja te je predviđena zabrana poticanja vojnog tužitelja da pokrene postupak. U prilog neovisnosti ide i činjenica da predsjednik države sudjeluje u postupku imenovanja vojnog tužitelja. Međutim, Sud ističe kako navedeno nije samo po sebi dovoljno da bi se istraga mogla smatrati neovisnom, već je potrebno *in concreto* ispitati neovisnost vojnog tužitelja i to provjeravanjem je li postojala kakva veza između vojnog tužitelja i subjekta istrage te jesu li postojali materijalni dokazi koji su ukazivali na njegovu nepristranost. Ispitivajući postojanje veze, Sud je ustanovio kako između vojnog tužitelja i osumnjičenika te ostalih pripadnika turske vojske koji su ispitani u svojstvu svjedoka nije postojala hijerarhijska, poslovna ni ikakva druga veza.

Nadalje, Sud je zaključio nema dokaza koji bi ukazali na pristranost vojnog tužitelja koji je sam rukovodio istragom, sudjelovao u brojnim istražnim radnjama, ispitivao svjedoke,

nadgledao obdukciju, naložio prikupljanje uzoraka itd. Iz navedenog se stoga ne može zaključiti kako je vojno tužiteljstvo pasivno

Ako se u obzir uzmu cjelokupne okolnosti slučaja i to hijerarhijska i osobna neovisnost tijela koje je provelo istragu i subjekta istrage s jedne strane te način na koji su istražna tijela postupala, može se zaključiti da je istraga bila temeljita, neovisna i dostupna obitelji žrtve u onoj mjeri u kojoj je to potrebno za zaštitu njihovih prava.

prihvatilo činjenicu da se radi o nesretnom slučaju već je do takvog zaključka došlo aktivnim provođenjem istrage. Sud se ovdje osvrnuo i na pitanje neovisnosti različitih stručnjaka koji su provodili određene istražne radnje kao što su prikupljanje uzoraka i provođenje balističkog vještačenja.

Sud je zaključio da iako se radi o zaposlenicima turske vojske, oni nisu rukovodili istragom, niti je postojala ikakva hijerarhijska povezanost između njih i osoba nad kojima se istraga provodila. Naime, oni su bili zaduženi za provođenje radnji za koje je bilo potrebno određeno stručno znanje. Činjenica da se radilo o zaposlenicima turske vojske nije sama po sebi mogla utjecati na njihovu neovisnost. Drugačije tumačenje dovelo bi do nametanja neprihvatljivih ograničenja sudbenoj vlasti prilikom angažiranja osoba sa potrebnim stručnim znanjem.

U odnosu na istragu provedenu od strane vojnog suda, Sud je primijetio kako je zakonska regulativa koja je bila na snazi tijekom provođenja istrage, dovela u pitanje nepristranost vojnog suda koji je odlučivao o žalbi podnositelja protiv odluke vojnog tužiteljstva da neće podignuti optužnicu. Prvo, vojni sud je odlučivao u sastavu od tri suca, od

kojih su dva bila suca profesionalca, a jedan vojni dužnosnik koji nije bio obuhvaćen mehanizmom zaštite neovisnosti kao ostala dva. Drugo, iako je zakonom bila predviđena sudačka neovisnost na sličan način kao i vojnim tužiteljima te su isto tako bili podvrgnuti ocjenjivanju o kojemu je ovisilo njihovo napredovanje, takav postupak ocjenjivanja nije bio u potpunosti neovisan sukladno turskom Ustavu, a što je kritizirao i sam Ustavni sud. Međutim, Sud je i ovdje istaknuo kako navedeno nije ukazivalo da istraga nije bila neovisna te kako je bilo potrebno ispitati konkretne okolnosti slučaja. U tom smislu, Sud je zaključio kako nije postojao hijerarhijski niti bilo kakav drugi odnos ovisnosti između sudaca i osoba nad kojima se provodila istraga. Isto tako, vojni sud je odredio provođenje dodatne istrage te je prilikom odlučivanja uzeo u obzir sve prikupljene relevantne dokaze. Sud je ovdje posebice istaknuo kako postupovni aspekt članak 2. Konvencije od nadležnih tijela zahtjeva da poduzmu sve radnje (iscrpe sve navode, prikupe dokaze, ispituju svjedoke) koje su moguće s obzirom na okolnosti slučaja. Takve radnje ne moraju nužno dovesti do podizanja optužnice ili donošenja osuđujuće presude. Procesni zahtjevi članka 2. Konvencije odnose se na sam postupak, odnosno način na koji je postupak (u bilo kojem stadiju) proveden, a ne na sam ishod postupka.

Sud je na kraju zaključio kako tijela koja su provodila istragu nisu u potpunosti uživala zakonsku neovisnost. Međutim, ako se u obzir uzmu sve okolnosti slučaja i to hijerarhijska i osobna neovisnost tijela koje je provelo istragu i subjekta istrage s jedne strane te način na koji su istražna tijela postupala, Sud je ustanovio kako je istraga bila temeljita, neovisna i dostupna obitelji žrtve u onoj mjeri u kojoj je to potrebno za zaštitu njihovih prava.

Slijedom navedenog Sud je utvrdio kako nije došlo do povrede procesnog aspekta članka 2. Konvencije.

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na život*
- *žrtva Konvencije*
- *postupovni zahtjevi članka 2. Konvencije*
- *elementi učinkovite istrage*
- *neovisna istraga*
- *prava bliskih članova obitelji tijekom istrage*

ČLANAK 3.

ZABRANA MUČENJA I NEČOVJEČNOG POSTUPANJA

Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

TALIJANSKO KAZNENO ZAKONODAVSTVO NIJE UČINKOVITO U POGLEDU KAŽNJAVANJA POČINITELJA POLICIJSKOG NASILJA NITI IMA ODVRAĆAJUĆI UČINAK ZA BUDUĆE POČINITELJE

CESTARO protiv ITALIJE

*zahtjev br. 6884/11
presuda od 07. travnja 2014.*

❖ ČINJENICE

Dana 20. i 21. srpnja 2001. godine, u Genovi je održan dvadeset i sedmi sastanak na vrhu država G8. Istovremeno, brojne nevladine organizacije osnovale su skupinu pod nazivom „Genovski socijalni forum (GSF)“ u cilju organiziranja alternativnog antiglobalističkog sastanka. Talijanske vlasti pojačale su mjere sigurnosti. Brojni incidenti kao što su vandalizam, sukobi s policijom, nasilje i pljačke, dogodili su se u gradu tijekom dva dana trajanja sastanka. Nekoliko stotina prosvjednika i pripadnika oružanih snaga ranjeno je ili savladano suzavcem. Cijeli dio grada u kojemu se održavao sastanak na vrhu država G8 izgledao je kao mjesto nesreće.

Genovsko gradsko vijeće osiguralo je prosvjednicima prenoćište u prostorijama škole Diaz - Pertini. Dana 20. i 21. srpnja, stanovnici gradske četvrti u kojoj se predmetna škola nalazila, prijavili su policiji kako je mladež

odjevena u crno ušla u školu. Oko ponoći je postrojba specijalne policije ušla u školsku zgradu u cilju obavljanja pregleda prostorija i osoba.

Podnositelj koji je tada imao 62 godine nalazio se u tom trenutku u školi. Kada je policija stigla, sjedio je raširenih ruku naslonjen na zid. Udaren je nekoliko puta uslijed čega je zadobio nekoliko fraktura. Nikada se u potpunosti nije oporavio od zadobivenih ozljeda.

Nakon trogodišnje istrage, genovsko državno tužiteljstvo podignulo je optužnice protiv 28 pojedinaca koji su bili različito rangirani pripadnici oružanih snaga. Dana 13. studenog 2008. godine, nadležni sud proglasio je krivim 12 okrivljenika te im izrekao kazne zatvora u trajanju od dvije do četiri godine te njima i Ministarstvu unutarnjih poslova naložio da isplate troškove postupka te naknadu štete oštećenima i to u iznosima od 2.500,00 EUR do 50.000,00 EUR. Podnositelju je isplaćena naknada u visini od 35.000,00 EUR.

Dana 31. srpnja 2010. godine, žalbeni sud djelomično je ukinuo prvostupanjsku presudu, a dana 02. rujna 2012. godine kasacijski sud je u većem djelu istu potvrdio.

Pozivajući se na članak 3. Konvencije, podnositelj je prigovarao kako je bio žrtva policijskog nasilja i zlostavljanja koje je prema njegovim navodima predstavljalo mučenje.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 3. Konvencije

Sud je potvrdio mišljenje kasacijskog suda da je nasilje počinjeno u školi Diaz - Pertini predstavljalo „čin odmazde, počinjen u cilju ponižavanja te nanošenja psihičke i fizičke boli žrtvama“ te kako se ti čini mogu opisati kao mučenje sukladno članku 1. [Konvencije o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja \(CAT\)](#).

Iz spisa predmeta proizlazi kako je podnositelj zadobio nekoliko udaraca po čitavom tijelu od

strane policije koja je uporabila interventne palice naziva „tonfa“ uslijed kojih je oboren na tlo te je zadobio nekoliko fraktura. Zbog navedenog mu je ostao trajni osjet slabosti u području desne ruke i noge. Povrh toga, podnositelj je pretrpio i nezanemariv osjećaj straha i tjeskobe. Isto tako, nije postojala uzročno-posljedična veza između podnositeljevog ponašanja i uporabe sile tijekom policijske intervencije.

Podnositelj je dakle posve nepotrebno pretrpio postupanje koje nije bilo proporcionalno cilju kojeg se takvim zlostavljanjem namjeravalo postići. Policijska intervencija u školi trebala je biti izvršena radi pretrage s ciljem prikupljanja dokaza koji su trebali dovesti do identifikacije prosvjednika koji su sudjelovali u neredima tog dana te do njihovog eventualnog uhićenja.

Sud je zaključio kako tenzije tijekom policijske intervencije nisu nastale zbog objektivnih okolnosti već zbog toga što su nadležna tijela imala namjeru izvršiti medijski eksponiranu intervenciju koja nije bila u skladu sa zahtjevima članaka 3. Konvencije niti mjerodavnim međunarodnim pravom.

Uzevši u obzir sve okolnosti slučaja, Sud je ustanovio kako zlostavljanje koje je podnositelj pretrpio predstavlja mučenje iz članka 3. Konvencije.

U odnosu na istragu koja je provedena, Sud je primijetio kako nikada nisu identificirani policijski službenici koji su napali podnositelja. Prema njima nikada nije pokrenuta istraga te im nije izrečena sankcija. Sud je ustanovio kako se to što nije došlo do identifikacije napadača djelomično može objasniti poteškoćama s kojima se državno tužiteljstvo susrelo prilikom utvrđivanja identiteta napadača s jedne strane te nedostatkom policijske suradnje s druge. Sud je izrazio žaljenje zbog toga što je talijanska policija odbila suradnju s tijelima nadležnim za identifikaciju policijskih službenika za koje se moglo pretpostaviti da su sudjelovali u napadu te kako je stoga izostalo i kažnjavanje istih.

U odnosu na protupravna djela tijekom događaja u školi nastupila je zastara prije odluke žalbenog suda. Posljedično, kazneni postupak nije doveo do kažnjavanja osoba koje su izvršile zlostavljanje podnositelja.

Imajući na umu navedeno, Sud je ustanovio kako nadležna tijela nisu u odgovarajućoj mjeri reagirala na navedene događaje te kako njihova reakcija nije bila u skladu sa procesnim obvezama koje proizlaze iz članka 3. Konvencije. Međutim, Sud je mišljenja kako takva neodgovarajuća reakcija nije prouzročena nemarom ili propustima državnog tužiteljstva ili nadležnih sudova.

Naime, pokazalo se kako talijansko zakonodavstvo ne regulira učinkovito potrebu kažnjavanja čina mučenja i sprječavanje drugih sličnih povreda članka 3. Konvencije. Sud je stoga ustanovio kako je došlo do povrede članka 3. Konvencije zbog zlostavljanja koje je pretrpio podnositelj i provođenja istrage koja nije imala odvraćajući učinak na ponovno počinjene takvih čina.

U odnosu na članak 41. Konvencije i članak 46. Konvencije

Nakon što je Sud naglasio kako ovaj slučaj predstavlja strukturni problem u Italiji, istaknuo je kako pozitivne obveze koje država ima u okviru članka 3. Konvencije mogu obuhvatiti i obvezu uvođenja odgovarajućeg

Talijansko zakonodavstvo mora predvidjeti pravna sredstva putem kojih će se osigurati prikladna sankcija za počinitelje mučenja te drugih oblika zlostavljanja koji su obuhvaćeni člankom 3. Konvencije kojima će se spriječiti da takvi počinitelji uživaju povlastice koje nisu u skladu sa sudskom praksom Suda

pravnog okvira koji posebice uključuje učinkovite kaznenopravne odredbe.

Prema Sudu, talijansko zakonodavstvo mora predvidjeti pravna sredstva putem kojih će se osigurati prikladna sankcija za počinitelje mučenja te drugih oblika zlostavljanja koji su obuhvaćeni člankom 3. Konvencije te kojima će se spriječiti da takvi počinitelji uživaju povlastice koje nisu u skladu sa sudskom praksom Suda. Nadalje, u vezi s uvjetima u zatvoru, Sud je zaključio da osiguravanjem pomoći drugog zatvorenika pri tužiranju, u nedostatku tuševa prilagođenih osobama s teškoćama u kretanju, država nije na odgovarajući način ispunila svoju obvezu pružanja odgovarajuće zdravstvene skrbi zatvoreniku.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

S obzirom na okolnosti slučaja te naknadu štete koja je podnositelju već isplaćena u okviru postupka pred domaćim sudom, Sud je

smatrao prikladnim dodijeliti podnositelju iznos od 45.000,00 EUR na ime naknade nematerijalne štete.

KLJUČNE RIJEČI

- *zabrana mučenja*
- *upotreba sile tijekom prosvjeda*
- *neučinkovita istrage*
- *neučinkovitost kaznenopravnog mehanizma kažnjavanja i sprečavanja policijskog nasilja*
- *Konvencija o sprječavanju mučenja i nečovječnog postupanja*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 4. 2.

ZABRANA ROPSTVA I PRISILNOG RADA

Nitko se ne smije siliti na prisilan ili obvezatan rad.

POVREDA PRAVA PODNOSITELJA PRILIKOM NAPLATE DUGA ZA NAPUŠTANJE VOJNE SLUŽBE PRIJE ROKA

**CHITOS protiv
GRČKE**

*zahtjev br. 51637/12
presuda od 4. lipnja 2015.*

❖ ČINJENICE

Godine 1986. podnositelj je primljen na Časničku vojnu akademiju – medicinski smjer. Primao je plaću i imao je pravo na socijalne povlastice. Tijekom šest godina besplatno je studirao na Medicinskom fakultetu u Solunu. Prema zakonu, bio je obavezan služiti u vojnim snagama u razdoblju dvostruko dužem od trajanja studija – dakle, 12 godina. Godine 1996. podnositelj je započeo specijalističko usavršavanje koje je trajalo otprilike 5 godina.

Podnositelj je napustio oružane snage dana 22. siječnja 2006. godine. U rujnu iste godine obaviješten je da je dužan služiti u vojsci idućih 9 godina, 4 mjeseca i 12 dana ili platiti državi iznos od 106.960,00 eura. Podnositelj je podnio žalbu protiv odluke kojom mu je

naložena isplata dugovanog iznosa, a žalbeni sud dozvolio je odgodu izvršenja odluke o isplati dugovanog iznosa. Unatoč tome, porezni ured naložio je podnositelju plaćanje iznosa od 106.960,00 eura, zajedno s 2.139,20 eura takse i 427,84 eura za fond osiguranja. U svibnju 2010. godine porezne vlasti obavijestile su podnositelja da mu je uračunata kamata za dugovani iznos i pozvale ga na plaćanje duga, nakon čega je podnositelj platio dug.

U presudi iz prosinca 2013. godine žalbeni sud je utvrdio da se razdoblje specijalizacije u trajanju od 5 godina treba uračunati u ukupno razdoblje obvezne službe, te je ujedno smanjio dugovani iznos na 49.978,33 eura. Država je podnositelju isplatila preplaćeni iznos duga.

Pozivajući se na članak 4. stavak 2. Konvencije podnositelj je prigovorio da je bio prisiljen ostati u vojnoj službi tijekom vrlo dugog razdoblja ili platiti znatnu svotu u slučaju napuštanja vojne službe.

❖ OCJENA SUDA

Sud je utvrdio da podnositelj ne može tvrditi da nije bio svjestan da će u zamjenu za besplatno studiranje, plaću i socijalna davanja koja je uživao u oružanim snagama morati odslužiti određeni broj godina nakon stjecanja diplome. Iznos naknade koji je trebao platiti izračunat je na temelju zakona.

Sud smatra da je obveza vojnih časnika da odsluže određeno vremensko razdoblje nakon završetka njihove edukacije svojstvena njihovoj misiji, a da duljina tog razdoblja ovisi o državi koja ima slobodu procjene kako bi osigurala povratak sredstava uložениh u educiranje vojnih časnika i vojnih časnika medicinske struke.

Obveza vojnih časnika da odsluže određeno vremensko razdoblje nakon završetka njihove edukacije svojstvena je njihovoj misiji, a duljina tog razdoblja ovisi o državi koja ima slobodu procjene kako bi osigurala povratak sredstava uloženi u educiranje vojnih časnika i vojnih časnika medicinske struke.

Sud je uzeo u obzir činjenicu da je podnositelj studirao medicinu i dobio specijalističku kvalifikaciju putem vojske, te da je imao priliku u slobodno vrijeme raditi u privatnim klinikama. Osim toga, prilikom studija i specijalizacije vojni časnici medicinske struke uživaju privilegije koje nisu dostupne studentima civilima, a one uključuju sigurnost zaposlenja i plaćeni posao.

Unatoč tome, Sud smatra da je postupak isplaćivanja za preostale godine službe narušio pravičnu ravnotežu između pojedinačnih interesa podnositelja i interesa šire zajednice. Sam iznos koji je podnositelj u konačnici bio dužan platiti nije bio nerazuman – imajući u vidu da je riječ o iznosu manjem od 2/3 iznosa koji je podnositelj primio tijekom razdoblja školovanja. No podnositelju je naloženo da isplati iznos od 109.527,00 eura unatoč tome što je naloženo odlaganje ovrhe i unatoč tome što je postupak pred žalbenim sudom tek bio

započeo, a sve pod prijetnjom da će taj iznos rasti zbog zatezних kamata, ovisno o vremenu koje bude trebalo žalbenom sudu da donese odluku.

Štoviše, Sud je primijetio da podnositelj nije imao mogućnost platiti sporni dug u ratama. Prisiljavanjem podnositelja da plati rastući dug odjednom, porezne vlasti nametnule su podnositelju prekomjeran teret, suprotno članku 4. stavku 2. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

5.000,00 EUR - na ime naknade nematerijalne štete;

2.500,00 EUR – na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *zabrana prisilnog rada*
- *vojna služba*
- *obrazovanje časnika*
- *obvezna vojna služba nakon završetka školovanja*
- *isplata naknade u slučaju prekida vojne službe*
- *prekomjeran teret*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 6.1.

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj.

POVREDA - PRISTRANOSTI ČLANOVA STEGOVNOG TIJELA

**MITRINOVSKI
protiv
MAKEDONIJE**

*zahtjev br. 6899/12
presuda od 30. travnja 2015.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva je bivši sudac Žalbenog suda u Skopju. Dana 06. prosinca 2010. godine kao član vijeća Žalbenog suda u Skopju glasovao je za odluku kojom je okrivljeniku pritvor zamijenjen kućnim pritvorom. Dana 10. prosinca 2010. godine Vrhovni sud je utvrdio kako Žalbeni sud nije bio nadležan za ispitivanje okrivljenikovog zahtjeva u meritumu. Istog dana, Kazneni odjel Vrhovnog suda u čijem sastavu je sudjelovao predsjednik Vrhovnog suda, utvrdio je kako su dvojica sudaca koja su odlučivala o zahtjevu

pravitorenika postupila suprotno pravilima o profesionalnom obnašanju sudačke dužnosti. Predsjednik Vrhovnog suda koji je po sili zakona ujedno bio i predsjednik Državnog sudbenog vijeća (u daljnjem tekstu: DSV) zatražio je da se utvrdi stegovna odgovornost podnositelja i još jednog suca.

U svibnju 2011. godine, DSV je na plenarnoj sjednici na kojoj je sudjelovao i predsjednik Vrhovnog suda, donio odluku o razrješenju podnositelja od sudačke dužnosti pozivajući se posebice na odluku od dana 06. prosinca 2010. godine te navodeći kako njegovo ponašanje prilikom donošenja te odluke nije bilo profesionalno. Podnositelj je zatim protiv odluke o razrješenju od sudačke dužnosti podnio žalbu koju je Vrhovni sud odbio u listopadu 2011. godine.

Pozivajući se na čl. 6. st. 1. Konvencije (pravo na pošteno suđenje), podnositelj je između ostalog prigovarao kako DSV ne predstavlja neovisno i nepristrano sudbeno tijelo budući da je predsjednik Vrhovnog suda, po čijoj je inicijativi postupak pokrenut bio jedan od članova vijeća koje je po njegovoj inicijativi odlučivalo o podnositeljevoj stegovnoj odgovornosti.

❖ OCJENA SUDA

Sud je primijetio kako je predsjednik Vrhovnog suda po sili zakona bio član makedonskog DSV-a. Sukladno Zakonu o DSV-u, kada isto utvrdi neprofesionalno ponašanje suca može jedino donijeti odluku o razrješenju suca od sudačke dužnosti. Bilo koji član DSV-a može zatražiti da DSV utvrdi je li se sudac prilikom obnašanja sudačke dužnosti neprofesionalno ponašao.

Sud je zaključio kako sustav koji dopušta predsjedniku Vrhovnog suda da sudjeluje i odlučuje u stegovnom postupku koji je sam pokrenuo, dovodi u pitanje njegovu nepristranost.

U podnositeljevom slučaju, predsjednik Vrhovnog suda je od DSV-a zatražio da se protiv podnositelja pokrene stegovni postupak nakon što je Kazneni odjel Vrhovnog suda utvrdio kako su se tri suca (uključujući i podnositelja) prilikom obnašanja sudačke dužnosti neprofesionalno ponašali. Sud je u takvim okolnostima slučaja zaključio kako je podnositelj mogao opravdano strahovati da će predsjednik Vrhovnog suda prije donošenja odluke DSV-a o podnositeljevoj stegovnoj odgovornosti biti osobno uvjeren da podnositelja treba razriješiti sudačke dužnosti. Stegovni postupak protiv podnositelja je pokrenut na temelju zahtjeva predsjednika Vrhovnog suda, koji je uz zahtjev istaknuo dokaze i navode iz kojih je proizlazilo da se podnositelj prilikom obnašanja sudačke dužnosti neprofesionalno ponašao.

Iz navedenog proizlazi kako je predsjednik Vrhovnog suda u navedenom postupku zauzeo ulogu tužitelja te je naknadno o podnositeljevoj stegovnoj odgovornosti sudjelovao kao član DSV-a.

Sud je zaključio kako sustav koji dopušta predsjedniku Vrhovnog suda da sudjeluje i odlučuje u stegovnom postupku kojeg je sam pokrenuo, dovodi u pitanje njegovu nepristranost. Sud je utvrdio kako predsjednik Vrhovnog suda u stegovnom postupku nije bio ni objektivno ni subjektivno nepristran. Sukladno navedenom došlo je do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije zbog nedostatka nepristranosti DSV-a u podnositeljevom slučaju.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

4.000,00 EUR – na ime naknade nematerijalne štete;

1.230,00 EUR – na ime naknade troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na pošteno suđenje*
- *stegovna odgovornost sudaca*
- *Državno sudbeno vijeće*
- *subjektivna i objektivna nepristranost*
- *stegovni postupci*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

**POVREDA - DOMAĆA TIJELA NISU
PRAVODOBNO IZVRŠILA KONAČNU
SUDESKU ODLUKU KOJOM JE
NALOŽENO DA SE PODNOSITELJICI
OSIGURA ODGOVARAJUĆI ŽIVOTNI
PROSTOR**

**TCHOKONTIO HAPPI
protiv FRANCUSKE**

*zahtjev br. 65829/12
presuda od 09. travnja 2015.*

❖ **ČINJENICE**

Od 2003. godine, podnositeljica zajedno s bratom i kćeri živi u Parizu. Odlukom od 12. veljače 2010. godine, nadležno tijelo utvrdilo je kako žive u neprikladnim i nezdravim uvjetima te je stoga odredilo da se hitno presele na drugu odgovarajuću lokaciju te predmetu dodijelila oznaku prioritarno. O predmetnoj odluci podnositeljica je obaviještena dana 12. ožujka 2010. godine. Podnositeljica šest mjeseci od donošenja navedene odluke nije zaprimila ponudu za preseljenje koja bi udovoljila njezinim potrebama. Podnositeljica je stoga sukladno takozvanom „DALO“ zakonu, Upravnom sudu u Parizu podnijela zahtjev za dodjeljivanjem novog životnog prostora. „DALO“ zakon je predviđao obvezu države da pronađe odgovarajući životni prostor onim osobama koje zbog loše materijalne situacije nisu bile u mogućnosti priskrbiti ili zadržati isti. Obveza države bila je konkretna, a što je značilo da je država trebala poduzeti sve raspoložive mjere i u konačnici pronaći odgovarajući životni prostor onima kojima je to bilo potrebno.

Dana 28. prosinca 2010. godine, Upravni sud u Parizu usvojio je podnositeljičin zahtjev te naložio nadležnom tijelu da pronađe odgovarajući životni prostor za nju, njezinu kćer i brata i da isplati novčanu kaznu u iznosu od 7.000,00 EUR za svaki mjesec, počevši od 01. veljače 2011. godine pa nadalje. Dana 31. siječnja 2012. godine, podnositeljica još uvijek nije bila smještena pa je Upravni sud u Parizu donio odluku kojom je državi naložio prisilnu naplatu novčane kazne za period od 01. veljače 2011. godine do 31. siječnja 2012. godine u iznosu od 8.400,00 EUR i to u korist Fonda za urbani razvoj. Do dana donošenja presude, podnositeljici nije pronađen prostor za život.

❖ **OCJENA SUDA**

U odnosu na članak 6. stavak 1. Konvencije

Sud je istaknuo kako je pravo na izvršenje sudske odluke jedan od aspekata prava na pristup sudu iz članka 6. stavka 1. Konvencije. Nadalje, Sud je primijetio kako podnositeljici još uvijek nije pronađen smještaj koji bi odgovarao njezinim potrebama, a što nije u skladu s odlukom od dana 28. prosinca 2010. godine kojom je upravo to naloženo kao i isplata novčane kazne. U svezi navedenog, Sud je prvo istaknuo kako isplata novčane kazne nije kompenzatornog karaktera te kako u konačnici nije isplaćena podnositeljici nego Fondu za urbani razvoj odnosno fondu kojim upravlja država. Povrh toga, isplata navedene kazne je izvršena tri i pol godine nakon što je određena.

Iako Sud priznaje kako obveza pravodobnog izvršenja konačne sudske odluke nije apsolutna te kako država u tom kontekstu uživa određenu slobodu procjene, određeni uvjeti moraju biti ispunjeni na način da sama bit članka 6. Konvencije nije pri tom ugrožena.

Sud je istaknuo kako u konkretnom slučaju nije postojao cilj kojim bi se opravdala činjenica da podnositeljici nije pronađen odgovarajući životni prostor. Sud je ponovio kako nedostatak sredstava ne može opravdati neprovođenje sudske odluke, pogotovo jer dužnik (u ovom slučaju država) nije bio insolventan. Budući da nadležna tijela nisu pravodobno poduzela potrebne radnje kojima bi se izvršila konačna sudska odluka kojom je naložen pronalazak životnog prostora i isplata novčane kazne, Sud je zaključio kako je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

Nedostatak sredstava ne može opravdati neprovođenje sudske odluke, pogotovo jer dužnik (u ovom slučaju država) nije bio insolventan.

U odnosu na članak 1. Protokola 1.

Sud navodi kako je koncept „vlasništva“ iz članka 1. Protokola 1., autonoman pojam koji se ne odnosi isključivo na fizička dobra. Općenito govoreći, socijalna prava ne potpadaju pod zaštitu Konvencije niti pravo živjeti u određenom životnom prostoru predstavlja vlasništvo u smislu članka 1. Protokola 1. Međutim, „tražbina“ se – čak i kad predstavlja primanje određene socijalne naknade – može smatrati „vlasništvo“ ukoliko je u dovoljnoj mjeri utvrđena da se može ovršiti. U konkretnom slučaju, Sud je ustanovio kako pojam vlasništva iz članka 1. Protokola 1. obuhvaća situaciju u kojoj je osobi sudskom odlukom određeno da ima

pravo vlasništva nad određenom nekretninom. Međutim, sudska presuda od dana 28. prosinca 2010. godine nije obuhvaćala obvezu prenošenja vlasništva na podnositeljicu već isključivo dodjeljivanje prava na korištenje određenog stana sukladno ugovoru o takozvanom socijalnom najmu stana. Slijedom navedenog, Sud je ustanovio kako podnositeljica nije mogla „opravdano očekivati“ da će joj pripasti pravo vlasništva na stanu koji joj je trebao biti dodijeljen slijedom navedene sudske odluke.

Sud je stoga sukladno članku 35. stavku 4. Konvencije podnositeljčin prigovor koji se odnosio na navodnu povredu članka 1. Protokola 1. odbacio kao nedopušten.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

Budući da podnositeljica nije Sudu podnijela zahtjev za pravičnom naknadom, istu Sud nije dodijelio.

KLJUČNE RIJEČI

- *opseg članka 6. stavka 1. Konvencije*
- *obveza izvršenja konačne sudske odluke*
- *država kao dužnik*
- *pravo vlasništva*
- *socijalna prava*
- *pravo korištenja nekretnine*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 6.3.(c)

PRAVO NA OBRANU

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

(...)

c) da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, a ako nema dovoljno sredstava platiti branitelja, ima pravo na besplatnog branitelja, kad to nalažu interesi pravde;

POVREDA PRAVA NA OBRANU - U POSTUPKU POVODOM EUROPSKOG UHIDBENOG NALOGA PODNOSITELJ NIJE IMAO PRAVO NA KONZULTACIJE S BRANITELJEM

**A.T. protiv
LUKSEMBURGA**

*zahtjev br. 30460/13
presuda od 09. travnja 2015.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva je britanski državljanin koji se trenutno nalazi u luksemburškom zatvoru. Dana 04. prosinca 2009. godine podnositelj je uhićen na temelju Europskog uhidbenog naloga kojeg su izdale luksemburške vlasti radi osnovane sumnje da je seksualno zlostavljao maloljetnu osobu. Dana 17. prosinca 2009. godine podnositelj je predan luksemburškim vlastima te ispitan od strane luksemburške policije. Sukladno izvješću kojeg je policija istog dana sastavila, podnositelj je na početku ispitivanja odbio iskazivati te je zatražio branitelja, da bi naknadno dao iskaz bez prisutnosti branitelja. Iznio je svoju verziju događa te izjavio kako nije kriv. Sljedećeg dana podnositelja je ispitao

sudac istrage uz prisustvo branitelja koji mu dodijeljen po službenoj dužnosti. Podnositelj nije mijenjao iskaz koji je dao policiji.

Dana 31. ožujka 2011. godine podnositelj je osuđen na kaznu zatvora. Sud je naglasio kako je podnositelj stalno mijenjao svoj iskaz, no nisu postojali dokazi koji bi doveli u pitanje vjerodostojnost žrtvinih navoda. Dana 07. veljače 2012. godine žalbeni sud je potvrdio prvostupanjsku presudu, uzimajući posebice u obzir činjenicu kako se podnositeljev iskaz u policiji razlikovao od onog tijekom prvostupanjskog i žalbenog postupka. Razmatrajući podnositeljeve prigovore kako mu je prilikom policijskog ispitivanja uskraćeno pravo na branitelja, Žalbeni sud je istaknuo kako je podnositelj pristao dati svoj iskaz bez prisutnosti branitelja. Dana 22. studenog 2012. godine, Kasacijski sud je odbio podnositeljevu reviziju.

Budući da je naknadno podnositelj napustio Luksemburg te otišao u Ujedinjeno Kraljevstvo, izdan je novi Europski uhidbeni nalog radi izvršavanja presude od dana 07. veljače 2012. godine. Podnositelj je u konačnici predan vlastima u Luksemburgu gdje trenutno izdržava kaznu zatvora.

Pozivajući se na članak 6. stavak 1. (pravo na pošteno suđenje) i članak 6. stavak 3. (pravo na branitelja), podnositelj je prigovarao kako mu je prilikom policijskog ispitivanja uskraćeno pravo na branitelja, a prilikom ispitivanja od strane istražnog suca nije imao pravo na učinkovitu obranu.

❖ OCJENA SUDA

Pravo na pošteno suđenje zahtjeva da se okrivljeniku pravo na branitelja omogući već prilikom prvog ispitivanja od strane policije, osim ako iz posebnih okolnosti slučaja proizlazi kako postoje osobito važni razlozi zbog kojih se ovo pravo može ograničiti.

Sud se osvrnuo na ispitivanje od strane policije te utvrdio kako prema mjerodavnom pravu okrivljenik ima pravo na branitelja tijekom

policijskog ispitivanja u točno određenim slučajevima, ali ne i u slučaju kada je okrivljenik uhićen na temelju Europskog uhiđenog naloga. Naime, u tom slučaju pravo na branitelja je izričito isključeno.

*Zakon mora nedvojbeno
zajamčiti pravo na
konzultacije okrivljenika s
braniteljem prije prvog
ispitivanja pred istražnim
sucem budući da se upravo
tada odvija ključna razmjena
informacija, a branitelj ima
priliku objasniti okrivljeniku
njegova prava.*

Sud je primijetio kako se žalbeni sud samo pozvao na činjenicu da je okrivljenik prilikom policijskog ispitivanja pristao iskazivati bez prisutnosti branitelja. No, nije ispitivao postoji li potreba za izuzimanjem takvog okrivljenikovog iskaza već ga je uzeo u obzir zajedno s ostalim dokaznim sredstvima prilikom donošenja odluke. Iz navedenog proizlazi kako žalbeni sud nije ispitao spornu situaciju te nije otklonio posljedice koje su nastale zbog uskrate prava na branitelja. Sud je stoga utvrdio kako je došlo do povrede čl. 6. st. 3(c) u vezi s čl. 6. st. 1. Konvencije zbog situacije u kojoj okrivljeniku nije omogućeno pravo na branitelja prilikom policijskog ispitivanja, a čije posljedice nisu naknadno otklonili domaći sudovi.

U odnosu na podnositeljevo prvo ispitivanje pred istražnim sucem, Sud je razdvojio pitanje prava branitelja na uvid u spis predmeta od pitanja komunikacije podnositelja s braniteljem. Luksemburško pravo predviđa uvid u spis tek po završetku prvog pojavljivanja pred istražnim sucem. Sud je ponovio kako ograničenja prava na uvid u spis predmeta u fazi pokretanja kaznenog postupka i istrage, može između ostalog biti opravdano i potrebom da se osigura tajnost podataka koje

su nadležna tijela prikupila te potrebom zaštite prava ostalih.

No, okrivljenik je i prije podizanja optužnice bio u mogućnosti organizirati svoju obranu, uključujući pravo na šutnju i pravo na uvid u spis nakon prvog pojavljivanja pred istražnim sucem. Sud je stoga utvrdio kako je ograničavanjem prava na uvid u spis predmet tek nakon prvog pojavljivanja pred istražnim sucem postignuta pravična ravnoteža te kako stoga nije došlo do povrede prava na članak 6. Konvencije.

Međutim, Sud je istaknuo važnost konzultacije okrivljenika s braniteljem prije prvog ispitivanje pred istražnim sucem budući da se upravo tada odvija ključna razmjena informacija, a branitelj ima priliku objasniti okrivljeniku njegova prava. Zakonodavstvo takve konzultacije mora nedvojbeno zajamčiti, a što luksemburško zakonodavstvo nije učinilo.

Budući da podnositelj nije bio u mogućnosti razgovarati s braniteljem prije prvog pojavljivanja pred istražnim sucem, Sud je ustanovio kako je došlo do povrede čl. 6. st. 3(c) u vezi s čl. 6. st. 1. Konvencije.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

Sud je odbio podnositeljev zahtjev za pravičnom naknadom, smatrajući da je ponavljanje postupka u skladu sa zahtjevima članka 6. Konvencije najprikladniji način da se ispravi povreda podnositeljevih prava.

KLJUČNE RIJEČI

- *prava obrane*
- *pravo na branitelja*
- *Europski uhiđbeni nalog*
- *ispitivanje okrivljenika u policiji bez prisutnosti branitelja*
- *važnost komunikacije okrivljenika s braniteljem*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

POVREDA - GRČKI KASACIJSKI SUD NIJE OSIGURAO ZAŠTITU PRAVA OBRANE

VAMVAKAS protiv GRČKE (br. 2)

*zahtjev br. 2870/11
presuda od 9. travnja 2015.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva osuđen je na zatvorsku kaznu u trajanju od osam godine zbog kaznih djela prevare i krivotvorenja. Nakon što je zakazano ročište na žalbenom sudu, podnositelj je obavijestio sud da neće prisustvovati ročištu, ali da će ga zastupati dva odvjetnika. Međutim, nijedan od njih nije se pojavio na ročištu. Sud je podnositelju postavio branitelja i odgodio ročište kako bi novom odvjetniku omogućio vrijeme za pripremu obrane.

Na novom ročištu žalbeni sud je smanjio podnositeljevu kaznu na sedam godina zatvora. Podnositelj je potom podnio reviziju Kasacijskom sudu i pritom zatražio od predsjednika suda da mu dodijeli odvjetnika koji bi ga zastupao u postupku. Imajući u vidu podnositeljevo loše imovno stanje, predsjednik suda dodijelio mu je odvjetnika F.K. da ga zastupa na ročištu. Kasacijski sud odbacio je podnositeljevu reviziju zbog toga što se podnositelj, koji je pozvan na ročište, nije pojavio. Podnositelj tvrdi da je kontaktirao odvjetnika F.K. koji ga je uvjerio da će biti na ročištu. Međutim, F.K. se nije pojavio na ročištu, niti je ikada obavijestio podnositelja o razlozima svog nedolaska.

Pozivajući se na članak 6. stavak 1. i članak 6. stavak 3 (c) podnositelj navodi da nije imao učinkovitu pravnu pomoć tijekom revizijskog postupka jer odvjetnik kojeg mu je dodijelio Kasacijski sud nije bio na ročištu zbog čega mu je revizija odbačena.

❖ OCJENA SUDA

Sud je u mnogo prilika naglasio da je svrha Konvencije štititi prava koja nisu teorijska i iluzorna, već praktična i učinkovita. Imenovanje branitelja samo po sebi ne osigurava učinkovitost prava obrane. Članak 6. stavak 3. obvezuje državu da intervenira samo kada je zastupanje imenovanog odvjetnika očigledno manjkavo.

U takvim slučajevima, nadležna tijela moraju zamijeniti takvog odvjetnika ili ga obvezati da ispuni svoje obveze, jer bi inače pojam besplatne pravne pomoći bio besmislen. Kada odvjetnik, osobito onaj koji je službeno imenovan, odluči ne postupati u predmetu ili je spriječen doći na ročište, ima obvezu izvijestiti tijelo koje ga je imenovalo o nastaloj situaciji i poduzeti sve što je nužno potrebno da bi se sačuvala prava i interesi stranke.

Članak 6. stavak 3. obvezuje državu da intervenira samo kada je zastupanje imenovanog odvjetnika očigledno manjkavo. U takvim slučajevima, nadležna tijela moraju zamijeniti takvog odvjetnika ili ga obvezati da ispuni svoje obveze, jer bi inače pojam besplatne pravne pomoći bio besmislen.

Podnositeljev odvjetnik imenovan je 2. siječnja 2010. za ročište od 5. veljače 2010. godine, te niti u jednom trenutku nije naveo kako nije u mogućnosti ispuniti svoje dužnosti. Nije vjerojatno, kao što je kasnije tvrdio, da je telefonskim putem zatražio odgodu ročišta jer bi u tom slučaju sigurno bio informiran da se prema domaćem pravu takav zahtjev ne može postaviti telefonski, već isključivo pisanim putem, ili da može ovlastiti kolegu odvjetnika da se pojavi na ročištu i zatraži odgodu. Budući da prema grčkom pravu nije moguće preinačiti odluku kojom se odbacuje revizija, Kasacijski sud je morao ispitati razloge za nepojavljivanje

podnositeljevog odvjetnika. Drugim riječima, Kasacijski sud neposredno suočen sa situacijom „manjkavog zastupanja“ – neobrazloženog izostanka podnositeljevog odvjetnika s ročišta samo mjesec i tri dana od imenovanja, bez zahtjeva za odgodom ročišta – trebao je odgoditi postupanje kako bi razjasnio situaciju, umjesto da je odbacio zahtjev za reviziju.

S obzirom da Kasacijski sud nije osigurao praktično i učinkovito poštivanje podnositeljevih prava obrane, Sud je utvrdio da je došlo do povrede članka 6. stavaka 1. i 3.(c) Konvencije.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

2.000,00 EUR - na ime nematerijalne štete

KLJUČNE RIJEČI

- *pošteno suđenje*
- *prava obrane*
- *pravo na pravnu pomoć*
- *imenovanje odvjetnika*
- *manjkavo zastupanje*
- *praktična i učinkovita prava*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 6.3.(d)

PRAVO NA OBRANU

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

(...)

d) da ispituje ili daje ispitati svjedoke optužbe i da se osigura prisustvo i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe;

POVREDA PRAVA OBRANE ZBOG NEMOGUĆNOSTI ISPITIVANJA ANONIMNOG SVJEDOKA

**BALTA I DEMIR
protiv TURSKE**

zahtjev br. 48628/12

presuda od 23. lipnja 2015.

❖ ČINJENICE

Tijekom istrage o aktivnostima ilegalne organizacije PKK tursko državno odvjetništvo saslušalo je anonimnog svjedoka koji je tvrdio da su podnositelji pripadnici ove organizacije. Podnositelji su uhićeni i zadržani u policiji.

Tijekom zadržavanja državni odvjetnik ih je ispitao o njihovoj vezi s PKK. Podnositelji su pobijali izjave anonimnog svjedoka te tražili da se otkrije njegov identitet. Nakon ispitivanja su pušteni na slobodu. Kasnije su podnositelji i drugih 14 osoba optuženi za članstvo u PKK. Sukladno ovlastima i zakonskim propisima sudac je nasamo ispitao anonimnog svjedoka.

Podnositelji su osporili navode iz optužnice i prigovorili načinu na koji je izveden dokaz saslušanjem anonimnog svjedoka. Unatoč tome, podnositelji su pravomoćno osuđeni na 6 godina i 3 mjeseci zatvora zbog članstva u ilegalnoj organizaciji.

❖ OCJENA SUDA

Članak 6. stavak 1. u vezi sa člankom 6. stavkom 3. (d)

U članku 6. stavku 3.(d) sadržano je načelo prema kojem optuženik, prije nego što bude osuđen, ima pravo da svi dokazi protiv njega budu izvedeni u njegovoj nazočnosti, na javnoj raspravi. Prava obrane zahtijevaju da optuženiku bude dana odgovarajuća i stvarna mogućnost da ospori i ispita svjedoke, ili u trenutku kada je svjedok dao izjavu ili u kasnijoj fazi postupka.

U presudi [Al-Khawaja i Tahery protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) Sud je iznio kriterije koje treba primijeniti u slučajevima koji uključuju izjave svjedoka koji nisu bili prisutni na suđenju. Najprije, Sud treba utvrditi je li postojao dobar razlog zbog kojeg obrana nije ispitala ili nije mogla ispitati svjedoka koji svjedoči protiv okrivljenika. Nadalje, mora ispitati je li svjedočenje odsutnog svjedoka bio jedini ili odlučujući dokaz protiv okrivljenika. Konačno, postupak može biti pošten u cjelini ako su postojali faktori kojima je uspostavljena odgovarajuća protuteža, uključujući mjere pomoću kojih je bilo moguće provesti poštenu i pravilnu procjenu pouzdanosti tog dokaza.

Sud je primijetio da u ovom predmetu informacije dostupne u spisu nisu ukazivale na okolnosti zbog kojih je svjedoku bila zajamčena anonimnost, niti je bilo poznato koje tijelo je odlučilo o njegovoj anonimnosti. Niti Vlada nije iznijela informacije o ovome. Sud je primijetio da u fazi glavne rasprave raspravno vijeće nije saslušalo anonimnog svjedoka, nego ga je na samo saslušao sudac pojedinac. Sudac koji je saslušao izjave svjedoka nije dao obrazloženje zašto je svjedokova anonimnost zaštićena niti zašto je ovaj dokaz izveden bez prisutnosti obrane. Sudac je jednostavno utvrdio da je svjedok dao iskaz bez javnosti.

Niti raspravno vijeće nije iznijelo razloge koji su doveli do toga da se sačuva anonimnost svjedoka, te da ga se ne sasluša u nazočnosti obrane. Prilikom odbijanja prijedloga obrane

za ispitivanje svjedoka, sud je jednostavno naveo da se svjedokov identitet ne može otkriti, te da je njegov iskaz pribavljen na temelju naloga suda.

Kada sudac dozvoli ispitivanje svjedoka bez prisutnosti obrane, anonimni svjedok može se ispitati u posebnoj sobi, a okrivljenik mu može postavljati pitanja putem video-linka. Iako je takvo postupanje predviđeno domaćim pravom, nadležni sud ga nije proveo niti iznio razloge zbog kojeg ono nije korišteno.

Budući da domaći sudovi nisu utvrdili zbog čega je svjedoku zaštićen identitet, niti zašto nije dao iskaz u nazočnosti obrane, ne može se zaključiti da je postojao dobar razlog zbog kojeg obrana nije mogla ispitati svjedoka.

Sud je primijetio da su domaći sudovi uzeli u obzir više dokaza na temelju kojih su osudili podnositelje zbog članstva u ilegalnoj organizaciji. No, iako iskaz anonimnog svjedoka nije bio jedini dokaz na temelju kojeg su podnositelji osuđeni, taj dokaz je bio odlučujući za osudu. Utvrđenje da postoji veza između podnositelja i ilegalne organizacije zasnivalo se najviše na izjavama anonimnog svjedoka.

Budući da se svjedok uopće nije pojavio pred raspravnim vijećem, ono nije imalo priliku izravno ocijeniti njegovu vjerodostojnost i pouzdanost. Suci raspravnog vijeća nisu imali priliku promotriti njegovo ponašanje tijekom ispitivanja i stvoriti mišljenje o njegovoj vjerodostojnosti.

Konačno, podnositelji i njihovi odvjetnici nisu imali priliku ispitati anonimne svjedoke niti u jednoj fazi postupka, niti dovesti u sumnju njihovu vjerodostojnost. Stoga nisu bili u mogućnosti promotriti njegove reakcije na izravna pitanja putem kojih bi mogli testirati pouzdanost njihovih izjava. Kada sudac

dozvoli ispitivanje svjedoka bez prisutnosti obrane, anonimni svjedok može se ispitati u posebnoj sobi, a okrivljenik mu može postavljati pitanja putem video-linka. Iako je takvo postupanje predviđeno domaćim pravom, nadležni sud nije proveo takvo ispitivanje, niti iznio razloge zbog kojeg ono nije korišteno.

Čini se, dakle, da nadležni sud uopće nije razmatrao mogućnost korištenja ovog procesnog jamstva predviđenog za slučajeve korištenja iskaza anonimnog svjedoka kako bi se uspostavila ravnoteža narušena nemogućnošću obrane da izravno ispita svjedoka. Opće je pravilo da svaka mjera kojom se ograničavaju prava obrane mora biti strogo neophodna, te da uvijek treba primijeniti najblažu mjeru kojom se može postići isti rezultat. No, obrazloženje nadležnog suda ne odaje dojam da su blaže mjere bile razmotrene. Sukladno tome, ne može se zaključiti da je postupanje nadležnih vlasti osiguralo podnositeljima dovoljna jamstva kojima bi ostvarilo narušenu ravnotežu na štetu obrane.

Imajući u vidu poštenost postupka u cjelini, Sud je utvrdio da su podnositeljeva prava obrane bila ograničena do mjere koja nije u skladu sa zahtjevima prava na pošteno suđenje. Stoga je došlo do povrede članka 6. stavka 1. u vezi sa člankom 6. stavkom 3. (d) Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKANDA

2.000 EUR – na ime nematerijalne štete

KLJUČNE RIJEČI

- prava obrane
- anonimni svjedoci
- iskaz anonimnog svjedoka kao odlučujući dokaz
- video-link
- vjerodostojnost i pouzdanost iskaza

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 8.

PRAVO NA POŠTIVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

POVREDA – ZBOG PREKOMJERNOG TRAJANJA OBITELJSKOPRAVNIH POSTUPAKA PODNOSITELJ JE SVOG SINA VIDIO SVEGA TRI PUTA

**RIBIĆ protiv
HRVATSKE**

*zahtjev br. 27148/12
presuda od 02. travnja 2015.*

❖ ČINJENICE

Tijekom 1993. godine podnositelj i njegova supruga dobili su sina. U prosincu 1993. godine, podnositeljeva supruga se zajedno s njihovim sinom iselila iz stana u kojemu su zajedno živjeli. Nakon toga počela je izbjegavati kontakte s podnositeljem. Dana 19. veljače 1996. godine, podnositeljeva supruga pokrenula je parnični postupak protiv podnositelja pred Općinskim sudom u Zagrebu tražeći razvod braka, skrbništvo i uzdržavanje. Dana 26. listopada 2001. Općinski sud u Zagrebu donio je presudu kojom je raskinuo

brak između podnositelja i njegove supruge; majci dodijelio skrbništvo nad sinom; odredio podnositelju susrete i druženja sa sinom i naložio podnositelju da redovito plaća određeni novčani iznos na ime uzdržavanja.

Županijski sud u Zagrebu je povodom žalbe, dana 12. veljače 2002. ukinuo prvostupanjsku presudu u dijelu koji se odnosio na susrete i druženja te na uzdržavanje i u tom dijelu predmet vratio na ponovno suđenje, dok je u preostalom dijelu potvrdio presudu. U ponovljenom postupku Općinski sud u Zagrebu je dana 04. srpnja 2003. donio djelomičnu presudu kojom je odlučio o uzdržavanju podnositeljeva sina. U isto je vrijeme donio rješenje o prekidu postupka u dijelu koji se odnosi na susrete i druženja podnositelja sa sinom do ishoda paralelnog parničnog postupka kojeg je njegova bivša supruga pokrenula protiv podnositelja radi lišavanja podnositelja roditeljske skrbi. Županijski sud u Zagrebu potvrdio je prvostupanjsku djelomičnu presudu. Istovremeno je ukinuo rješenje o prekidu postupka te odredio nastavak postupka.

Dana 23. srpnja 2004. Općinski sud u Zagrebu donio je presudu kojom je podnositelju ponovno odredio susrete i druženja koja je postala pravomoćna dana 29. lipnja 2005. godine.

Budući da je podnositeljeva bivša supruga onemogućavala podnositelju da ostvari pravo na susrete i druženja sa svojim sinom na način na koji je to bilo predviđeno prvostupanjskom presudom, podnositelj je u dva navrata pokrenuo ovršni postupak.

U prvom navratu, podnositelj nije podmirio troškove sudskog ovršitelja te je došlo do obustave ovršnog postupka.

Dana 23. travnja 2007. godine, podnositelj je ponovno Općinskom sudu u Zagrebu podnio zahtjev za ovrhom navedene prvostupanjske presude povodom kojeg je doneseno rješenje o ovrsi. Podnositeljeva bivša supruga podnijela je žalbu protiv tog rješenja. Tek 06. ožujka 2012. godine je Županijski sud u Zagrebu

odbio je žalbu kao neosnovanu i potvrdio rješenje o ovrsi. Međutim, podnositeljev sin je u međuvremenu navršio osamnaest godina, slijedom čega je ovršni postupak obustavljen.

Zbog odgoda u postupku za skrbništvo i određivanje susreta i druženja te naknadnog neprovođenja ovrhe presude na temelju koje je podnositelj imao pravo na susrete i druženja sa svojim sinom, podnositelj je svog sina vidio samo tri puta tijekom cijelog njegovog djetinjstva. Navedeno je a priori dovelo do kršenja pozitivnih obveza države na temelju članka 8. Konvencije te se može opravdati samo u iznimnim okolnostima.

Paralelno s parničnim postupkom, nadležni centar za socijalnu skrb je u cilju rješavanja sukoba u obitelji djelovao na različite načine. Tijekom 2003. godine je donio odluku kojom je privremeno odobrio podnositelju pravo na susrete i druženja sa sinom dok presuda u predmetnom parničnom postupku ne postane pravomoćna. Drugostupanjsko tijelo ukinulo je odluku centra i vratilo predmet na ponovno odlučivanje. Krajem 2003. godine, podnositelj je nadležnom centru podnio zahtjev da donese novu odluku, što je centar i učinio na način da je novom odlukom od dana 22. prosinca 2003. godine privremeno odobrio podnositelju pravo na susrete i druženja sa sinom dok presuda u predmetnom parničnom postupku ne postane pravomoćna. Podnositeljeva bivša supruga je i protiv ove odluke podnijela žalbu koju je nadležno drugostupanjsko tijelo odbilo i potvrdilo prvostupanjsku odluku. Podnositelj je zatim podnio prijedlog za ovrhu odluke centra od dana 22. prosinca 2003. godine. Međutim,

nadležan centar nije donio rješenje o ovrsi niti je poduzeo druge potrebne radnje.

Nadležni centar za socijalnu skrb je pokrenuo upravni postupak u kojemu je bivšoj podnositeljevoj supruzi izrekao mjeru nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi. Mjera je ubrzo obustavljena jer podnositeljeva bivša supruga zbog čega je naknadno osuđena za kazneno djelo sprječavanja i neizvršenja mjera za zaštitu djeteta i maloljetne osobe.

Pozivajući se na članak 8. Konvencije, podnositelj je tvrdio da su domaće vlasti prekršile svoju pozitivnu obvezu poštivanja njegova obiteljskog života time što nisu osigurale njegovo pravo da bude u kontaktu sa svojim sinom. Konkretno, podnositelj je prigovorio da je svog sina vidio samo tri puta od trenutka kada je njegov sin imao dvije godine do trenutka kada je navršio osamnaest godina.

❖ **OCJENA SUDA**

Pozitivne obveze iz članka 8. uključuju obvezu tijela državne vlasti da provedu mjere s ciljem ponovnog povezivanja roditelja s njihovom djecom te da olakšaju takvo povezivanje, u što su uključeni i postupci o susretima i druženjima te skrbništvo nad djecom.

Sud je u ovom predmetu primijetio da je zbog odgoda u postupku za skrbništvo i određivanje susreta i druženja te neprovođenja ovrhe presude u pogledu susreta i druženja, podnositelj svog sina vidio samo tri puta tijekom cijelog njegovog djetinjstva. Navedeno je a priori dovelo do kršenja pozitivnih obveza države na temelju članka 8. Konvencije te se može opravdati samo u iznimnim okolnostima.

Sud je istaknuo kako je za bilo koju procjenu ponašanja tijela državne vlasti u postupcima koji se odnose na obiteljsko - pravne odnose odlučujuće pitanje jesu li vlasti poduzele sve potrebne korake kako bi olakšale izvršenje koje je razumno očekivati u posebnim okolnostima svakog pojedinog predmeta. Primjerenost mjere treba prosuđivati na temelju brzine njezine provedbe s obzirom da

tijek vremena može uzrokovati nepopravljive posljedice za odnose između djeteta i roditelja koji s djetetom ne živi. Manjak suradnje između rastavljenih roditelja nije okolnost koja sama po sebi državu može osloboditi od ispunjavanja njihovih pozitivnih obveza. To vlastima nameće obvezu da provedu mjere za pomirenje sukobljenih interesa stranaka, prvenstveno imajući na umu najbolji interes djeteta. Iako tijela državne vlasti moraju učiniti sve kako bi olakšale takvu suradnju, svaka primjena prisile u tom području mora biti ograničena jer se u obzir trebaju uzeti interesi te prava i slobode svih uključenih strana, posebice djeteta.

Sud je istaknuo kako je razdoblje koje treba uzeti u obzir započelo 6. studenoga 1997. godine, dan nakon što je Konvencija u Republici Hrvatskoj stupila na snagu. To je razdoblje završilo 9. listopada 2011. godine, kada je podnositeljev sin navršio osamnaest godina. Stoga je trajalo trinaest godina i jedanaest mjeseci pri čemu je postupak za skrbništvo trajao sedam godina i osam mjeseci na dvije razine nadležnosti, a daljnji ovršni postupak još šest godina i tri mjeseca.

Sud je posebice iznenadila činjenica da prije 20. ožujka 2003. godine nadležni centar za socijalnu skrb nije smatrao nužnim privremeno urediti pitanje susreta i druženja podnositelja sa sinom iako je do tog trenutka parnični postupak koji je trebao razriješiti pitanje skrbništva bio u tijeku već gotovo sedam godina te je podnositelj svog sina vidio samo tri puta. Sud primjećuje da će se vjerojatnost ponovnog obiteljskog sjedinjenja postupno smanjivati i u konačnici prestati postojati ako biološkom ocu i djetetu nije dopušteno da se

uopće vide ili se vide toliko rijetko da se prirodno zbližavanje između njih vjerojatno neće dogoditi.

Sud smatra da je samo ta činjenica dovoljna da bi zaključio kako u ovom predmetu domaće vlasti nisu poduzele potrebne korake u svrhu olakšavanja ponovnog susreta između podnositelja i njegova sina koji su se od njih mogli razumno očekivati. Takvo postupanje domaćih vlasti dovelo je do *de facto* odluke o tom pitanju s obzirom da je podnositelj svog sina vidio samo tri puta prije nego što je navršio osamnaest godina. Prema tome, došlo je do povrede članka 8.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

25.000,00 EUR – na ime naknade nematerijalne štete;

1.500,00 EUR – na ime naknade troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na zaštitu obiteljskog života*
- *duljina trajanja postupaka u vezi s obiteljskim odnosima*
- *pozitivne obveze države*
- *susreti i druženja roditelja i djece*
- *centar za socijalnu skrb*
- *mjere obiteljsko-pravne zaštite*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

POVREDA - ŽRTVA SEKSUALNOG NAPADA NIJE SMJELA BITI IZLOŽENA UVREDLJIVOM ISPITIVANJU OD STRANE OKRIVLJENIKA

**Y. protiv
SLOVENIJE**

*zahtjev br. 41107/10
presuda od 28. svibnja 2015.*

❖ ČINJENICE

U srpnju 2002. godine, podnositeljčina majka podnijela je protiv obiteljskog prijatelja kaznenu prijavu optuživši ga da je u razdoblju od srpnja do prosinca 2001. godine prisilio podnositeljicu koja je tada imala 14 godina na seksualne odnose. Obiteljski prijatelj koji je tada imao 55 godina često se zajedno sa svojom suprugom brinuo o podnositeljici pomažući joj u pripremama za izbore ljepote. Nadležna tijela su tijekom kaznenog postupka ispitala podnositeljicu, okrivljenika koji je opovrgnuo da je imao seksualne odnose s njom te mnogobrojne svjedoke i sudske vještake u cilju razjašnjenja slučaja. Provedeno je nekoliko medicinskih vještačenja. Ginekološki nalazi nisu ni potvrdili ni osporili podnositeljčine navode dok su druga dva vještačenja ukazivala na kontradiktorne zaključke.

Prema prvom psihijatrijskom vještačenju podnositeljica je pokazivala znakove seksualnog zlostavljanja dok je drugo, ortopedsko vještačenje ukazivalo kako okrivljenik nije mogao savladati podnositeljicu te počinuti djela koja su mu stavljena na teret zbog tjelesnog oštećenja na lijevoj ruci koje je imao još od rođenja. Tijekom ginekološkog pregleda, ginekolog je suočio podnositeljicu s rezultatima ortopedskog vještačenja te ju upitao zašto se nije snažnije opirala napadu.

Podnositeljica je tijekom kaznenog postupka zahtijevala da sud uskrati okrivljenikovom

branitelju pravo na zastupanje budući da su ga podnositeljica i njezina majka od prije poznavale te su mu se obratile za pravnu pomoć prije nego li su obavijestile policiju o seksualnom zlostavljanju. Sud je odbio podnositeljčin zahtjev navodeći kako nije utemeljen na zakonu.

Tijekom kaznenog postupka, okrivljenik je u dva navrata osobno podnositeljicu unakrsno ispitao. Ustrajao je u svom navodu da zbog fizičkog nedostatka nije bio u mogućnosti napasti podnositeljicu te kako je podnositeljčina majka pokretanjem kaznenog postupka od njega htjela iznuditi novce. Nadalje je isticao kako su tijekom kaznenog postupka postavljana sugestivna pitanja te kako je osporio istinitost podnositeljčinih izjava navodeći da se podnositeljica koristila suzama ne bi li zadobila povjerenje drugih. Nakon što je održano 12 ročišta, prvostupanjski sud je u rujnu 2009. godine donio oslobađajuću presudu protiv koje je državno odvjetništvo podnijelo žalbu. U svibnju 2010. žalba je odbijena. Isto tako, nekoliko mjeseci kasnije odbijen je i zahtjev za zaštitu zakonitosti koji je podnijelo državno odvjetništvo.

Pozivajući se na članak 3. Konvencije (zabrana nečovječnog i ponižavajućeg postupanja), podnositeljica je prigovarala kako je tijekom kaznenog postupka došlo do neopravdanih zastoja zbog kojih je od trenutka podnošenja kaznene prijave pa do objave prvostupanjske presude prošlo sedam godina. Pozivajući se na članak 8. Konvencije (pravo na zaštitu privatnog i obiteljskog života) prigovarala je kako je tijekom kaznenog postupka došlo do povrede njezinog osobnog dostojanstva, a posebno je istaknula da je pretrpjela traumu zbog toga što ju je sam okrivljenik u dva navrata unakrsno ispitivao.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 3. Konvencije

Sud je prije svega izrazio zabrinutost jer je tijekom kaznenog postupka došlo do više razdoblja neaktivnosti. Policija je nadležnom državnom odvjetništvu podnijela izvješće o podnositeljičinim navodima tek godinu dana nakon što je istraga okončana i to tek na zahtjev samog državnog odvjetnika. Nadalje, sucu istrage je trebalo 12 mjeseci da odluči o zahtjevu državnog odvjetnika za pokretanjem istrage. Po okončanju istrage, prvo ročište zakazano je 8 mjeseci nakon potvrđivanja optužnice, što nije bilo u skladu s domaćim pravom. Uslijed nekoliko odgoda, prvo ročište je održano skoro godinu i pol nakon što je potvrđena optužnica.

Unatoč činjenici da se obrani morao omogućiti određeni stupanj slobode prilikom osporavanja vjerodostojnosti podnositeljičinih navoda, unakrsno ispitivanje se nije smjelo upotrijebiti kao sredstvo zastrašivanja ili ponižavanja svjedoka.

Sud ne može nagađati je li duljina trajanja postupka utjecala na ishod postupka, međutim činjenica je da je od podnošenja kaznene prijave pa do donošenja prvostupanjske presude došlo do razdoblja neaktivnosti, a to nije bilo u skladu sa zahtjevom učinkovitosti. Slijedom navedenog, Sud je utvrdio kako je došlo do povrede procesne obveze koju država imala sukladno članku 3. Konvencije.

U odnosu na članak 8. Konvencije

Imajući na umu da je podnositeljičin iskaz predstavljao jedini neposredan dokaz u predmetu te da su ostali dokazi (nalazi i mišljenja psihijatrijskog i ortopedskog vještaka) bili kontradiktorni, u cilju osiguranja poštenog suđenja bilo je potrebno omogućiti

obrani unakrsno ispitivanje podnositeljice koja je u razdoblju vođenja kaznenog postupka bila punoljetna. Zadaća Suda u ovom predmetu bila je utvrditi je li postignuta pravična ravnoteža između zaštite podnositeljičinog osobnog dostojanstva i zaštite prava na obranu okrivljenika.

Prema mišljenju Suda zabrinjavajuća je sama činjenica što su sudovi podnositeljičin iskaz uzimali na četiri ročišta u razdoblju od sedam mjeseci, između kojih je bilo neopravdano dugih vremenskih intervala.

U pogledu unakrsnog ispitivanja kojem je podnositeljica bila podvrgnuta od strane okrivljenika, Sud je primijetio kako unatoč činjenici da se obrani morao omogućiti određeni stupanj slobode prilikom osporavanja vjerodostojnosti iskaza podnositeljice, unakrsno ispitivanje se nije smjelo upotrijebiti kao sredstvo zastrašivanja ili ponižavanja svjedoka. Neka od okrivljenikovih pitanja i primjedbi kao primjerice ona da je podnositeljica koristila suze kao sredstvo manipulacije drugima, ne samo da su za cilj imala osporiti vjerodostojnost podnositeljičinih navoda, nego su i dovodila podnositeljicu u degradirajući položaj. Takve uvredljive primjedbe prešle su granicu koja je prihvatljiva za potrebe učinkovite obrane. Prije svega, bila je dužnost predsjednika vijeća nadležnog suda da u takvoj situaciji odgovarajućom intervencijom osigura zaštitu podnositeljičinog integriteta od takvih primjedaba. Takva intervencija ublažila bi stresnu situaciju u kojoj se podnositeljica nalazila.

U odnosu na podnositeljičin zahtjev da se okrivljenikovom branitelju uskrati zastupanje zbog toga što mu se podnositeljica prije pokretanja kaznenog postupka obratila, Sud je istaknuo kako njegova zadaća nije ispitivati u kojoj mjeri je podnositeljica od prije poznavala okrivljenikovog branitelja. Međutim, ne smije se u potpunosti zanemariti činjenica da je podnositeljica pretrpjela negativne psihičke posljedice zbog toga što ju je unakrsno ispitivao branitelj kojeg je navodno od prije poznavala.

Usprkos tome, njezin zahtjev je domaći sud odbacio budući da u domaćem pravu ne postoji pravna osnova po kojoj bi domaći sud mogao uskratiti branitelju pravo na zastupanje. Sud je stoga utvrdio kako slovensko mjerodavno pravo u pogledu izuzeća branitelja, ili način na koji je izuzeće izvršeno, nije u dovoljnoj mjeri uzelo u obzir podnositeljičin interes.

Nadalje, Sud je primijetio kako je doktor koji je proveo ginekološko vještačenje prekoračio granice svoje ovlasti kada je suočio podnositeljicu s nalazom i mišljenjem ortopedskog vještaka te ju ispitivao o načinu na koji se branila tijekom napada.

Sud je uzeo u obzir to što su domaća tijela prema podnositeljici poduzela čitav niz mjera u cilju sprječavanja daljnje traume, pa je tako došlo do isključenja javnosti tijekom rasprave, a okrivljenik nije prisustvovao na ročištu na kojemu je podnositeljica iskazivala. Međutim, ovaj slučaj je zahtijevao osobito obziran pristup zbog osjetljivosti predmeta i činjenice kako se događaj zbio dok je podnositeljica još bila dijete. Sud je uzevši kumulativno u obzir nedostatke istrage i suđenja, utvrdio kako

nadležna tijela nisu podnositeljici pristupila na odgovarajući način. Slijedom navedenog, došlo je do povrede članka 8. Konvencije.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

9.500,00 EUR – na ime naknade nematerijalne štete;

4.000,00 EUR – na ime naknade troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI:

- *kazneno djelo silovanja*
- *pravo na privatni život*
- *prava žrtve u kaznenom postupku*
- *ispitivanje žrtve*
- *sekundarna viktimizacija*
- *izuzeće branitelja*
- *kolizija prava okrivljenika i žrtve*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 9.

SLOBODA VJEROISPOVIJESTI

1. Svatko ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi; to pravo uključuje slobodu da se promijeni vjeroispovijed ili uvjerenje i slobodu da se pojedinačno ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, iskazuje svoju vjeroispovijed ili uvjerenje bogoslužjem, poučavanjem, praktičnim vršenjem i obredima.

2. Sloboda iskazivanja vjeroispovijedi ili uvjerenja podvrgnut će se samo takvim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa javnog reda i mira, zaštite javnog reda, zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

NEMA POVREDE PRAVA NA PRISTUP SUDU I DISKRIMINACIJE PO VJERSKOJ OSNOVI

GRKOKATOLIČKA ŽUPA LUPENI I DRUGI protiv RUMUNJSKE

*zahtjev br. 76943/11
presuda od 19. svibnja 2015.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su grkokatolička župa Lupeni, grkokatolička biskupija Lugoj i grkokatolički dekanat u Lupeniju koji pripadaju Katoličkoj crkvi istočnog obreda. Podnositelji se nalaze u Rumunjskoj.

Nakon raspuštanja grkokatoličke župe Lupeni, grkokatoličke biskupije Lugoj i grkokatoličkog dekanata u Lupeniju 1948. godine vlasništvo nad zgradom crkve s pripadajućim dvorištem koji su bili u vlasništvu župe preneseno je 1967. godine na rumunjsku pravoslavnu crkvu,

sukladno zakonu prema kojem imovina neke crkve postaje imovinom druge, ukoliko većina vjernika prijeđe u tu drugu crkvu, što je ovdje bio slučaj.

Nakon pada komunističkog režima 1989. godine u Rumunjskoj je donesen poseban zakon prema kojem će status imovine koja je pripadala grkokatoličkoj crkvi utvrditi komisija sastavljena od predstavnika obiju denominacija koja je trebala uzeti u obzir želje pripadnika zajednice koja je u posjedu te imovine. U slučaju neslaganja, strana koja ima pravni interes mogla je pokrenuti postupak prema općim propisima.

Zajednička komisija sastala se 7 puta, ali dogovor nije postignut. Godine 2001. podnositelji su pokrenuli sudski postupak za povrat crkve i pripadajućeg dvorišta.

Iako je županijski sud presudio u korist podnositelja, žalbeni sud je odbio njihovu tužbu. Visoki sud potvrdio je presudu žalbenog suda, utvrdivši da je isti ispravno primijenio odredbe posebnog zakona i kriterij poštivanja želja pripadnika zajednice (većinom pravoslavne vjere) koja posjeduje imovinu. Istovremeno, sud je naglasio koje je pogreške počinio prvostupanjski sud prilikom donošenja odluke, koji je zanemario odredbe posebnog zakona.

Podnositelji pred Sudom prigovaraju da rumunjski sudovi nisu primijenili opće propise, već zakon koji sadržava posebni kriterij čija primjena nije bila predvidljiva za podnositelja. Ujedno prigovaraju i na duljinu postupka. Nadalje, prigovaraju da su bili diskriminirani u odnosu na pravo na pristup sudu jer pripadaju manjinskoj vjerskoj zajednici. Konačno, prigovorili su da je zbog ishoda postupka povrijeđeno njihovo pravo na slobodu vjeroispovijesti (iz članka 9.), posebno i zajedno s člankom 14. Konvencije te njihovo pravo na mirno uživanje vlasništva, posebno i zajedno s člankom 14. Konvencije.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 6. stavak 1 – pristup sudu

Ovaj predmet treba razmotriti u kontekstu povrata mjesta bogoštovlja koja su pripadala grkokatoličkoj crkvi, a koja su prenesena na pravoslavnu crkvu za vrijeme totalitarnog režima. Povrat vjerskih zgrada je relativno širok društveni problem i socijalno osjetljivo pitanje. Podnositelji su pokrenuli sudski postupak za utvrđivanje pravnog statusa spornog vjerskog mjesta podnošenjem tužbe protiv pravoslavne crkve koja je bila u posjedu imovine.

Sud je u kontekstu ovog postupka trebao ispitati kriterij „želja pripadnika zajednice koja je u posjedu imovine“, budući da su podnositelji prigovarali da je taj kriterij povrijedio njihovo pravo na pristup sudu jer je

Konvencija ne jamči vjerskim zajednicama pravo da im država osigura mjesto bogoštovlja.

dao prednost željama tuženika u postupku. Sud je utvrdio da su domaći sudovi mogli primijeniti i tumačiti domaće pravo bez da su bili vezani odbijanjem pravoslavne crkve da sklopi nagodbu. Uz to, u svojim su odlukama detaljno naveli zbog čega su primijenili kriterij propisan posebnim zakonom, uzimajući pritom u obzir povijesne i društvene čimbenike, financijske doprinose zgradi, kao i njezinu upotrebu. Odluke sudova sadržavale su brižljiva obrazloženja, temeljni zahtjevi podnositelja dubinski su ispitani. Sama činjenica da podnositelji smatraju da je zakonom propisani kriterij nepošten ne može učiniti njihovo pravo na pristup sudu neučinkovitim. Stoga je Sud zaključio da nije došlo do povrede članka 6. u ovom dijelu.

Načelo pravne sigurnosti

Podnositelji su prigovorili na nepredvidljivost u primjeni kriterija postavljenog posebnim zakonom prilikom odlučivanja o tužbama za povrat imovine. Sud je primijetio da rumunjski sudovi prilikom odlučivanja o takvim tužbama nisu imali dovoljno jasan i predvidljiv zakonodavni okvir. Prilikom odlučivanja je li potrebno primijeniti posebni zakon, različiti sudovi donijeli su različite odluke o istom pravnom pitanju, a ta je nesigurnost trajala nekoliko godina. No, Visoki sud i Ustavni sud kasnije su razriješili nesuglasja tako što su uskladili svoja stajališta o ovom pitanju. No, situacija u ovom predmetu nije se odnosila na pojašnjavanje različitih interpretacija pravne norme, nego na utvrđivanje, na temelju presedana, treba li primijeniti opće propise ili posebni zakon. Stoga je Sud zaključio da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. u ovom dijelu.

Duljina trajanja postupka

Sud je utvrdio da je postupak trajao otprilike 10 godina, za što su krive rumunjske vlasti, a ne podnositelji, te je presudio da je došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku.

U odnosu na članak 14. u vezi sa člankom 6. stavkom 1.

Sud je primijetio da je, načelno, u svim situacijama u kojima se primjenjivao posebni zakon bila riječ o imovini u posjedu pravoslavne crkve, iz čega proizlazi da je prema tom zakonu i u njemu propisanom kriteriju pravoslavna crkva bila privilegirana. Dakle, postojala je razlika u tretmanu između grkokatoličke i pravoslavne crkve koje su bile u sličnoj situaciji u pogledu potraživanja vlasništva nad mjestom bogoslužja. Kao razlog za donošenje posebnog zakona država je navela zaštitu prava osoba koje su bile primorane napustiti grkokatoličku vjeru za vrijeme totalitarnog režima da se izjasne o tome koju religiju žele slijediti, zadržavajući

moгуćnost da koriste mjesto bogoštovlja koje su izgradili.

Sud je naglasio da rumunjski sudovi nisu samo paušalno primijenili kriterij koji se odnosi na želje pripadnike vjere, nego su odvagnuli interese svih zainteresiranih i donijeli detaljno obrazložene presude. Štoviše, Ustavni sud je naglasio potrebu zaštite vjerskih denominacija i slobode drugih, imajući u vidu povijesnu pozadinu slućaja. S tim u vezi, i Sud ponavlja da je zadaća države da ostane neutralna i nepristrana u pitanjima prakticiranja religije, vjere i vjerovanja. Imajući u vidu cilj koji se želio postići i razumno obrazloženje za isti, usvajanjem spornog kriterija u rumunjskom zakonodavstvu nije povrijeđena zabrana diskriminacije.

U odnosu na članak 9. sam i zajedno s člankom 14.

Sud smatra da rumunjske vlasti nisu povrijedile pravo na slobodu vjeroispovijesti time što su odbile priznati podnositeljima pravo vlasništva nad crkvom. Takvo postupanje vlasti nije bilo diskriminatorno, niti su sudovi svoju odluku temeljili na vjerskoj pripadnosti, već isključivo na činjenicama. Grkokatolićka crkva službeno je priznata u Rumunjskoj, ali nijedan zakon nije predviđao automatski povrat imovine koju je ta crkva imala u vlasništvu prije 1948. godine. Sud je naveo da Konvencija ne jamči vjerskim zajednicama pravo da im država osigura mjesto bogoštovlja. Konaćno, Sud je utvrdio da je različitim župama grkokatolićke crkve omogućeno ostvarivanje državnih potpora, te da i podnositelji još uvijek mogu podnijeti takav zahtjev. Stoga je Sud ovaj njihov prigovor odbacio kao oćigledno neosnovan.

U odnosu na članak 1. Protokola broj 1. sam i zajedno s člankom 14.

Najprije treba navesti da podnositelji nisu imali „postojeće vlasništvo“ nad spornim nekretninama, jer je takvo vlasništvo trebao utvrditi sud. Budući da je njihov zahtjev za priznavanje povrata bio podložen određenim uvjetima, Sud je zaključio kako podnositelji nisu imali legitimno oćekivanje da će ovršiva odluka biti donesena u njihovu korist. Stoga se njihov zahtjev za povrat imovine ne može smatrati „imovinom“ koja ulazi u zaštitu članka 1. Protokola broj 1. uz Konvenciju.

Nadalje, Sud nije našao da bi kriteriji uspostavljeni posebnim zakonom predstavljali diskriminaciju na temelju vjere. Stoga je ovaj dio zahtjeva odbacio kao oćigledno neosnovan.

❖ PRAVIĆNA NAKNADA

2.400,00 EUR – na ime nematerijalne štete;

2.958,00 EUR – na ime troškova postupka

KLJUĆNE RIJEĆI

- *povrat crkvene imovine*
- *pristup sudu*
- *naćelo pravne sigurnosti*
- *razumni rok*
- *sloboda vjeroispovijesti*
- *zaštita prava vlasništva*
- *razlike u tretmanu vjerskih zajednica*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 10.

SLOBODA IZRAŽAVANJA

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprječava države da podvrgnu režimu dozvola ustanove koje obavljaju djelatnosti radija ili televizije t kinematografsku djelatnost.

2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi ... radi zaštite ugleda ili prava drugih...

NEMA POVREDE - UTVRĐIVANJE ODGOVORNOSTI INTERNETSKOG PORTALA ZBOG UVREDLJIVIH ONLINE KOMENTARA ČITATELJA

DELFI AS protiv ESTONIJE

*zahtjev br. 64569/09
presuda Velikog vijeća od 16. lipnja 2015.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva je tvrtka koja upravlja jednim od najvećih novinskih portala u Estoniji. U siječnju 2006. godine na navedenom novinskom portalu objavljen je članak o trajektnoj kompaniji, u kojem je bila riječ o promjeni određenih trajektnih linija prema nekim otocima. Čitatelji su ispod članka mogli pisati komentare vidljive svima. Mnogi

su čitatelji ostavili vrlo uvredljive i prijeteće komentare u odnosu na kompaniju i njezinog vlasnika.

Na zahtjev odvjetnika kompanije, Delfi je nakon otprilike šest tjedana uklonio uvredljive komentare. Slijedom tužbe koju je vlasnik trajektne kompanije podnio protiv Delfija, estonski je sud utvrdio da su komentari ispod članka bili uvredljivi, a da je Delfi za njih odgovoran, te dosudio tužitelju iznos naknade štete u protuvrijednosti od 320 eura.

Vrhovni sud odbio je Delfijevu žalbu. Nije prihvatio Delfijeve argumente da je njegova uloga pružatelja informacijskih usluga i pohrane bila isključio tehnička, pasivna i neutralna, budući da je utvrdio kako je Delfi imao kontrolu nad objavom komentara. No, Delfi ne samo da nije spriječio objavu uvredljivih i prijetećih komentara, već ih nije niti samoinicijativno uklonio.

Već prije objave spornih komentara vodila se javna rasprava o porastu govora mržnje na internetu u Estoniji, pri čemu se Delfi navodio kao izvor brutalnog izrugivanja. U povodu takve rasprave, ministar pravosuđa naveo je kako žrtve uvrede mogu podnijeti tužbe za naknadu štete protiv Delfija.

Delfi je podnio zahtjev Sudu tvrdeći da je došlo do povrede prava na slobodu izražavanja. [Presudom vijeća od 10. listopada 2013. godine](#)¹, Sud je utvrdio da podnositelju nije povrijeđeno pravo iz članka 10. Konvencije. Slijedom podnositeljevog zahtjeva, predmet je upućen na razmatranje Velikom vijeću Suda.

❖ OCJENA VELIKOG VIJEĆA

Sud je najprije istaknuo da postoje suprotstavljene stvarnosti između pogodnosti interneta, kao platforme koja omogućuje slobodu izražavanja zaštićenu člankom 10. Konvencije i njegovih opasnosti, u vidu

¹ vidi presudu *Delfi AS protiv Estonije*, zahtjev br. 64569/09

mogućnosti da govor mržnje i poticanje na nasilje budu prošireni širom svijeta u nekoliko sekundi, uz mogućnost da ostanu trajno zabilježeni (suprotno članku 8. Konvencije). Ovo je prvi predmet u kojem je Sud ispitivao predmet u kojem se ove stvarnosti sukobljavaju. Pritom je ograničio svoje ispitivanje na prirodu tvrtke podnositelja i na prirodu spornih komentara.

Sud je prihvatio stajalište estonskih sudova da postoji razlika između portala i tradicionalnih izdavača tiskanih medija, pa se prema tome razlikuju i njihova prava i obveze. Nadalje, prihvatio je i zaključak domaćih sudova da su komentari prerasli u govor mržnje i poticanje na nasilje, što je suprotno zakonu. Stoga, u ovom je predmetu riječ o pravima i dužnostima internetskih novinskih portala, koji radi stjecanja dobiti omogućavaju objavljivanje komentara na objavljeni sadržaj, s time da su neki komentari predstavljali govor mržnje i pozivanje na nasilje, čime su povrijeđena prava osobnosti drugih osoba.

Sud je naglasio da u ovom predmetu nisu razmatrani drugi forumi na Internetu na kojima se mogu ostavljati korisnički komentari, poput foruma za raspravljanje, oglasnih ploča (*bulletin board*) na kojima korisnici mogu slobodno razmjenjivati ideje o bilo kojoj temi bez prijedloga upravitelja foruma. Nisu razmatrane niti socijalne mreže gdje pružatelj usluge nije ponudio nikakav sadržaj ili gdje je pružatelj usluga privatna osoba koja vodi internetsku stranicu ili blog kao hobi.

Među stankama nije bilo sporno da je došlo do miješanja u pravo na slobodu izražavanja, niti da je ograničenje imalo legitiman cilj zaštite prava i ugleda drugih. Sporna je bila primjena materijalnog prava, budući da je podnositelj smatrao kako je trebalo biti primijenjeno europsko pravo koje se odnosi na pružatelje internetskih usluga. Međutim, Sud se složio s domaćim sudovima da se europsko zakonodavstvo na koje se pozivao podnositelj primjenjuje samo na tehničke, automatske i pasivne aktivnosti, dok su podnositeljeve

aktivnosti predstavljale više od pružanja posredničke usluge.

Osim toga, Sud je smatrao da je Delfi, kao profesionalni izdavač koji objavljuje na jednom od najvećih novinskih portala u Estoniji, trebao i mogao ocijeniti rizike povezane sa svojim aktivnostima, te da je razumno mogao predvidjeti posljedice koje te aktivnosti mogu imati. Stoga je Sud zaključio

Kada online komentari predstavljaju govor mržnje ili poticanje na nasilje, države potpisnice Konvencije imaju pravo utvrditi odgovornost internetskih portala, ukoliko oni bez odgode ne uklone očigledno protuzakonite komentare, bez posebnog zahtjeva žrtve ili trećih osoba.

kako je miješanje u pravo na slobodu izražavanja bilo u skladu sa zakonom.

U pogledu pitanja je li miješanje u pravo na slobodu izražavanja bilo nužno u demokratskom društvu Sud je naglasio da govor mržnje izražen u komentarima korisnika ne uživa zaštitu članka 10. Konvencije. No, u ovom je predmetu Sud bio pozvan ocijeniti jesu li domaći sudovi, time što su utvrdili podnositeljevu odgovornost za komentare korisnika, povrijedili pravo na dijeljenje informacija, zajamčeno člankom 10. Konvencije.

Sud je razmatrao četiri ključna aspekta: kontekst u kojem su komentari napisani, odgovornost autora komentara kao alternativa podnositeljevoj odgovornosti, koraci koje je podnositelj poduzeo radi otklanjanja komentara i posljedice domaćeg postupka za Delfi.

Sud je pridao veliku pažnju činjenici da su komentari bili ekstremni, ali i činjenici da je Delfi profesionalno vođeni novinski portal kojem je bilo u cilju privući što više komentara

na objavljene članke, jer je od toga imao finansijsku korist. Sami autori komentara nisu mogli izmijeniti ili izbrisati svoje komentare, već je to mogao samo Delfi, pa niti iz tog razloga nije prihvaćen argument podnositelja da je njegova uloga bila ograničena samo na tehničko, pasivno pružanje usluge.

Drugo, podnositelj nije osigurao realnu mogućnost da autori komentara za njih odgovaraju, jer je omogućio čitateljima da objavljuju komentare na članke bez prethodne registracije, odnosno nije uspostavio instrumente pomoću kojih bi se identificirali autori komentara protiv kojih bi žrtva govora mržnje mogla podnijeti tužbu.

Treće, koraci koje je poduzeo Delfi radi uklanjanja komentara nisu bili dovoljni. Mehanizmi koje je Delfi imao za filtriranje i uklanjanje govora mržnje i poticanja na nasilje su zakazali, zbog čega su komentari bili vidljivi idućih šest tjedana. Sud je smatrao da podnositeljeva obveza da bez odgode ukloni komentare sa stranice, bez posebnog zahtjeva žrtve ili trećih osoba nije bila neproporcionalna, imajući u vidu da je veliki komercijalni portal poput Delfija imao dovoljno mogućnosti da nadzire njihov sadržaj.

Konačno, Sud je zaključio kako posljedice domaćeg postupka za podnositelja nisu bile

velike – morao je platiti 320 eura, što za takav portal nije velik iznos. Popularnost portala nije pala, dapače, broj komentara je porastao. Omogućeno je registrirano komentiranje, iako se i dalje većinom koristi mogućnost anonimnih komentara, ali sada postoji i tim moderatora.

Imajući u vidu navedeno, Veliko vijeće suda presudilo je da je utvrđivanje podnositeljeve odgovornosti od strane estonskih sudova bilo opravdano i proporcionalno ograničenje slobode izražavanja portala, zbog čega nije došlo do povrede članka 10. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *odgovornost internetskih portala za komentare korisnika*
- *anonimni komentari*
- *govor mržnje*
- *poticanje na nasilje*
- *sloboda izražavanja*
- *sloboda dijeljenja informacija*

Službeni tekst odluke pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 14²

ZABRANA DISKRIMINACIJE

Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.

POVREDA - PROPUST DRŽAVE DA ZAŠTITI PROSVJEDNIKE OD HOMOFOBNOG NASILJA

IDENTOBA protiv GRUZIJE

*zahtjev br. 73235/12
presuda od 12. svibnja 2015.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su nevladina organizacija koja se bavi promoviranjem i zaštitom prava LGBT osoba u Gruziji (prvi podnositelj) i 14 pojedinaca. Dana 17. svibnja 2012. godine, u Tbilisiju je organiziran miran prosvjed u cilju obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv homofobije. Mirnom prosvjedu kojeg je organizirao prvi podnositelj prisustvovalo je otprilike oko 30 LGBT osoba uključujući i podnositelje zahtjeva.

Tijekom mirnog prosvjeda pripadnici dviju gruzijskih religijskih skupina vrijeđali su, prijetili i fizički napali sudionike. Između ostalog obraćali su se LGBT osobama pogrđnim imenima kao što su „perverznci“ i

² članak 14. Konvencije Sud razmatra zajedno s jednim ili više prava i/ili temeljnih sloboda zajamčenih Konvencijom, a u ovom predmetu s člankom 3. I člankom 11. Konvencije

„griješnici“ te su ih u jednom trenutku opkolili te fizički napali. Prema navodima podnositelja, policija je tijekom navedenog događaja zauzela poprilično pasivan stav.

Nekoliko policijskih službenika je na zahtjev mirnih prosvjednika da im pomognu, odgovorilo kako nisu dio nadležne policijske postrojbe te kako nisu dužni intervenirati. Prema navodima gruzijske Vlade policija je četvero podnositelja uhitila i privremeno zadržala i/ili ih vozila uokolo u policijskom vozilu ne bi li im na takav način pružila zaštitu.

Nakon navedenog događaja, podnositelji su podnijeli nekoliko kaznenih prijavi tražeći pokretanje istrage u odnosu na protuprosvjednike koji su ih napali iz diskriminatornih pobuda te u odnosu na čini i propuste policijskih službenika koji im nisu pružili zaštitu od napadača. Tijekom 2012. godine pokrenuta je istraga zbog ozljeda koje su dvojica podnositelja pretrpjeli. Predmeta istraga još uvijek nije okončana.

Pozivajući se na članak 3. Konvencije u vezi s člankom 14. Konvencije, trinaest podnositelja prigovaralo je kako su im gruzijske vlasti propustile osigurati zaštitu on navedenih napada te kako nisu provele učinkovitu istragu kojom bi se ustanovilo kako je napad počinjen iz diskriminatornih pobuda. Nadalje, pozivajući se na članak 10. i članak 11. Konvencije u vezi s člankom 14. Konvencije svi podnositelji su prigovarali kako zbog napada i nepostupanja policije nisu bili u mogućnosti mirno okončati prosvjed.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 3. Konvencije u vezi s člankom 14. Konvencije

Prilikom ispitivanja je li došlo do navedene povrede, Sud je razmatrao je li tužena država ispunila sljedeće obveze predviđene člankom 3. Konvencije u vezi s člankom 14. Konvencije:

a) *Je li napad na podnositelje dosegnuo minimalni stupanj ozbiljnosti?*

Sud je prilikom razmatranja cjelokupnog incidenta imao na umu nesigurnu situaciju u kojoj su se LGBT osobe nalazile u tuženoj državi u trenutku kada se napad dogodio te brojna izvješća iz kojih je proizlazilo da u nekim dijelovima gruzijskog društva prevladava negativan stav prema LGBT osobama. Podnositelji su tijekom prosvjeda bili opkoljeni razjarenom gomilom ljudi koja ih je brojčano nadmašila, iskazivala prijetnje smrću te ih nasumično fizički napadala. Bilo je razvidno kako je uzrok takvom ponašanju homofobija. Napadači su očito takvim ponašanjem namjeravali zastrašiti podnositelje kako bi odustali od javnog iskazivanja podrške LGBT zajednici. Prema mišljenju Suda, podnositelji su se našli u pogibeljnoj situaciji koja se dodatno pogoršala činjenicom da im policija nije pravodobno pružila odgovarajuću zaštitu koja im je prethodno obećana. Stoga su strah, tjeskoba i nesigurnost koju su pretrpjeli podnositelji dosegli minimalan stupanj ozbiljnosti kojeg zahtjeva članak 3. Konvencije u vezi s člankom 14. Konvencije.

b) Jesu li nadležna tijela osigurala podnositeljima potrebnu zaštitu?

Organizatori mirnog prosvjeda upozorili su policiju na vjerojatnost da će LGBT osobe biti zlostavljane, pa je policija imala pozitivnu obvezu zaštititi prosvjednike od nasilja. Međutim, samo mali broj policijskih službenika bio je nazočan prosvjedu te se bez prethodne najave udaljio s mjesta gdje je nasilje započelo dopuštajući tako da tenzije

Usprkos prijavama koje su podnositelji podnijeli odmah po završetku događaja, domaća tijela nisu pokrenula sveobuhvatnu i sadržajnu istragu tijekom koje bi ispitali sve okolnosti slučaja u odnosu na sve podnositelje.

prerastu u fizičko nasilje. U trenutku kada se policija odlučila umiješati, podnositelji su već bili podvrgnuti vrijeđanju i nasilju. Umjesto da se policija koncentrirala na obuzdavanje najagresivnijih nasilnika u cilju omogućavanja mirnog nastavljanja prosvjeda, usmjerili su svoje aktivnosti na uhićenje i odvođenje nekih od podnositelja kojima je policija zapravo trebala pomoći. Sud je stoga utvrdio kako su domaća tijela podnositeljima propustila osigurati zaštitu od nasilja pojedinaca tijekom prosvjeda.

c) Je li u vezi s događajem provedena učinkovita istraga?

Nadležna tijela nisu ispunila svoju proceduralnu obvezu sukladno kojoj su bili dužni istražiti što je pošlo po zlu tijekom događaja od dana 17. svibnja 2012. godine. Posebice su bila dužna utvrditi jesu li napadi bili uzrokovani diskriminatornim razlozima te identificirati počinitelje. Usprkos prijavama koje su podnositelji podnijeli odmah po završetku događaja, domaća tijela nisu pokrenula sveobuhvatnu istragu kojom bi ispitali sve okolnosti slučaja u odnosu na sve podnositelje. Umjesto toga, domaća tijela su iz nepoznatih razloga suzila opseg istrage na dva zasebna slučaja koja su se odnosila na nanošenje fizičkih ozljeda dvojici pojedinaca, zbog kojih koje je počiniteljima izrečena novčana kazna u iznosu od 45 EUR-a. S obzirom na navedeno Sud je utvrdio kako tužena država s obzirom na stupanj nasilja koji su pretrpjeli podnositelji nije ispunila svoju procesnu obvezu predviđenu člankom 3. Konvencije.

U tim okolnostima bilo je neophodno da domaća tijela poduzmu sve razumne mjere kojima bi otkrili moguće homofobne motive napada. Da je policija provela odgovarajuću istragu, nasilje počinjeno iz diskriminatornih pobuda zadobilo bi jednaki tretman kao i bilo koja druga vrsta nasilja. U nedostatku takve učinkovite istrage, umanjuje se povjerenje javnosti u državnu antidiskriminacijsku

politiku. S obzirom na navedeno, Sud je zaključio kako su domaća tijela propustila provesti odgovarajuću istragu o zlostavljanju te je stoga utvrdio kako je došlo do povrede članka 3. Konvencije u vezi s člankom 14. Konvencije.

U odnosu na članak 11. Konvencije u vezi s člankom 14. Konvencije

Sud je utvrdio kao je došlo do povrede članak 11. Konvencije u vezi s člankom 14. Konvencije zbog toga što tužena država nije sukladno svojim procesnim obvezama osigurala da se događaj od 17. svibnja 2012. godine odvije u mirnim okolnostima na način da je suzbila homofobne napade protuprosvjednika.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

1.500,00 do 4.000,00 EUR svakom od podnositelja - na ime naknade nematerijalne štete

KLJUČNE RIJEČI

- *diskriminacija na temelju seksualne orijentacije*
- *nasilje iz mržnje*
- *LGBT osobe*
- *antidiskriminacijska politika*
- *neučinkovita istraga*
- *pozitivne obveze države*
- *pravo na slobodu mirnog okupljanja*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 1. PROTOKOLA BR. 1

PRAVO NA MIRNO UŽIVANJE VLASNIŠTVA

1. Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

2. Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

NEMA POVREDE - DRŽAVNE VLASTI NISU BILE DUŽNE DODIJELITI PODNOŠITELJU NAKNADU ZA UMANJENJE VRIJEDNOSTI ZEMLJIŠTA

COUTURON protiv FRANCUSKE

zahtjevi br. 24756/10

odluka od 25. svibnja 2015.

❖ **ČINJENICE**

Podnositelj zahtjeva vlasnik je niza zgrada na području općine Naves u Francuskoj, i to dvorca, pomoćnih zgrada i zemljišne čestice veličine 27 hektara. Dvorac, njegova ulazna vrata i ostatak klaustara uključeni su u sekundarnu listu povijesnih zgrada. Zemljišna čestica koja leži uz ulazna vrata veličine oko 88m² izvlaštena je u sklopu priprema za izgradnju autoceste A89 koja je proglašena

izgradnjom od javnog interesa i namijenjena je brzom transportu između dva francuska grada. Sporna autocesta prolazi 250 m ispred dvorca i otvorena je za promet u veljači 2003. godine.

Presudom Visokog suda u Tulleanu podnositelju je određena naknada za izvlaštenu zemljišnu česticu u visini od 18.127,00 eura, a odbijen je podnositeljev zahtjev za naknadu štete za smanjenu vrijednost preostalog dijela zemljišta. U presudi žalbenog suda navodi se kako je istina da će nekretnine u vlasništvu podnositelja djelomično izgubiti na atraktivnosti, ali kako to nije posljedica samog izvlaštenja već posljedica infrastrukturnog razvoja i radova koji će se izvesti. No, žalbeni sud je zaključio kako se o tom pitanju ne može odlučivati u postupku za određivanje naknade za izvlaštenje.

U prosincu 2003. godine podnositelj je pokrenuo postupak pred upravnim sudom u kojem je tražio isplatu naknade štete za buku koja se proizvodi na autocesti u godišnjem iznosu od 5.000,00 eura te naknadu za gubitak vrijednosti nekretnina zbog izgradnje autoceste u iznosu od 231.722,50 eura. Iako je prvostupanjski sud podnositelju dosudio naknadu, drugostupanjski sud je odbio dosuditi podnositelju naknadu navodeći da podnositelju nije prouzročena nikakva izvanredna ili posebna šteta, a da se podnositelju ne može nadoknaditi gubitak vrijednosti zemljišta. Državno vijeće (*Conseil d'Etat*) odbacio je reviziju koju je podnio podnositelj.

Pozivajući se na članak 1. Protokola broj 1. uz Konvenciju podnositelj prigovara da nije dobio naknadu za smanjenje vrijednosti njegovih nekretnina koje je posljedica izgradnje autoceste na izvlaštenom dijelu zemljišta.

❖ **OCJENA SUDA**

Sud je najprije potvrdio da je podnositelj u postupku pred domaćim sudovima nepobitno dokazao da je uslijed izgradnje autoceste došlo do pada tržišne vrijednosti njegovih nekretnina. Stoga se podnositelj ima pravo

pozivati na članak 1. Protokola broj 1. uz Konvenciju.

Sud je primijetio da se podnositelj nije žalio na naknadu za izvlaštenje zemljišta, nego na nemogućnost ostvarenja naknade za pad vrijednosti ostatka imovine koji nije bio izvlašten, a do kojeg je došlo zbog povećanja buke s autoceste i narušavanja krajolika. Prema francuskim zakonima naknada za taj vid štete može se dosuditi samo ako je nastupila izvanredna ili posebna šteta, a domaći sudovi su zaključili kako do takve štete nije došlo.

Kod provođenje regionalne politike prostornog planiranja, i kada postoji prevladavajući javni interes, država ima širu slobodu procjene nego kada su u pitanju isključivo građanska prava.

Sud je morao utvrditi je li postignuta poštena ravnoteža između zahtjeva javnog interesa zajednice i zahtjeva za zaštitom podnositeljevog temeljnog prava. Činjenice na koje se pritužuje podnositelj prije svega trebaju biti sagledane u kontekstu regionalne politike prostornog planiranja. Kod provođenje takve politike, kada postoji prevladavajući javni interes, država ima širu slobodu procjene nego kada su u pitanju isključivo građanska prava.

Ovaj predmet sličan je ranijim predmetima [Ouzounoglou protiv Grčke](#) i [Athanasiou i drugi protiv Grčke](#). U prvom od ovih predmeta podnositeljeva obiteljska kuća nalazila se na raskršću četiri ceste, 15 metara od visećeg mosta, a podnositelj je bio izložen zagađenju bukom i stalnim vibracijama. U drugom

predmetu, vile svakoga od četiri podnositelja bile su smještene na manje od 5 metara od tračnica, uz popratne smetnje koje je prouzročila takva situacija. U ovom predmetu, bez obzira na to koliki je bio pad vrijednosti podnositeljevog zemljišta, blizina autoceste i njezine posljedice za njegovo zemljište nisu usporedive s onima u naprijed citiranim predmetima. Stoga se ne može tvrditi da je podnositelj pretrpio prekomjeran individualni teret.

Uz to, francuski sudovi propisno su ispitali podnositeljeve tvrdnje o umanjenju vrijednosti zemljišta, te iako u konačnici podnositelju nije dosuđena naknada, ništa ne upućuje na to da su odluke domaćih sudova bile proizvoljne ili na drugi način očigledno nerazumne.

U svjetlu slobode procjene koje francuske vlasti uživaju u ovom predmetu, te budući da ništa ne ukazuje na to da je podnositelju uskraćeno pravo na pošteno suđenje u ovom predmetu, Sud je zaključio da Francuska nije poremetila pravičnu ravnotežu između zaštite podnositeljevih individualnih prava i zahtjeva općeg interesa, pa stoga nije došlo do povrede prava na mirno uživanje vlasništva.

KLJUČNE RIJEČI

- *mirno uživanje vlasništva*
- *pad vrijednosti imovine*
- *izvlaštenje*
- *opći javni interes*
- *pravična ravnoteža*
- *prekomjeran individualni teret*

Službeni tekst odluke pogledajte [ovdje](#).

NEMA POVREDE - ZAPLJENA NEZAKONITO STEČENE IMOVINE

GOGITIDZE i DRUGI protiv GRUZIJE

*zahtjev br. 36862/05
odluka od 12. svibnja 2015.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su Sergo (otac), Anzor i Aleksandre (sinovi) i Tengiz (brat). Nakon Revolucije ruža u Gruziji u 2003. godini u Autonomnoj Republici Ajarian na vlast su došle nove političke snage. Sergo, koji je bio zamjenik ministra unutarnjih poslova Ajariana (od 1994.-1997.) i predsjednik Ureda za reviziju (od 1997.-2004.) optužen je, među ostalim, za zlorabu ovlasti i iznudu. Postupak za zaplijenu imovine pokrenut je protiv sve četvorice podnositelja u 2004. godini, jer je državno odvjetništvo ocijenilo da plaća koju je Sergo Gogitze primao kao zamjenik ministra i ravnatelj Ureda za reviziju – 7.667,00 eura za cijelo razdoblje službe na dva položaja nije bila dovoljna za stjecanje imovine u vrijednosti od 450.000,00 eura koju je tijekom obnašanja dužnosti stekao on sam, njegovi sinovi i njegov brat.

Ajarianski Vrhovni sud donio je presudu u odsutnosti Serga, Tenziga i Aleksandra Gogitidze, koji se nisu pojavili na sudu unatoč uredno dostavljenim pozivima. Taj sud je naveo kako uslijed nepojavljivanja na sudu podnositelji nisu osporili zahtjev državnog odvjetnika. Odluku je potvrdio Vrhovni sud Gruzije, uz izuzetak dvije nekretnine koje su izuzete od konfiskacije jer je sud utvrdio da ih je Anzor Gogitidze legalno stekao. Sergova ustavna tužba je odbijena. Razmatrajući podnositeljev prigovor da su zakonodavne izmjene kojima je uveden upravni postupak konfiskacije retroaktivno primijenjene u njegovom slučaju, Ustavni sud je utvrdio da zakonskim izmjenama nije uveden novi

koncept, već je učinkovitije regulirao postojeće mjere usmjerene na sprečavanje i suzbijanje korupcije u javnoj službi.

Pozivajući se na pravo na mirno uživanje vlasništva, podnositelji su pred Sudom prigovarali zbog zapljene imovine. Također, tvrdili su da je povrijeđeno njihovo pravo na jednakost oružja u postupku konfiskacije, suprotno članku 6. stavku 1. Konvencije i pravo na pretpostavku nevinosti iz članka 6. stavka 2. Konvencije.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 1. Protokola broj 1.

Zapljena imovine podnositelja predstavlja miješanje u njihovo pravo na mirno uživanje vlasništva.

Takvo miješanje bilo je zakonito jer se temeljilo na mjerodavnim odredbama kaznenog zakona i zakona o upravnom postupku. Sud je odbio podnositeljev prigovor da su zakonske odredbe u njegovom slučaju primijenjene retroaktivno, budući da su samo iznova regulirale novčane aspekte postojećih antikorupcijskih standarda uspostavljenih antikorupcijskim zakonima iz 1997. godine. Nadalje, države članice mogu kontrolirati upotrebu imovine putem odredaba s retroaktivnom primjenom kojima se nanovo reguliraju trajne faktične situacije ili pravni odnosi. Zbog svega navedenog, zapljena imovine podnositelja bila je zakonita. Legitimni cilj miješanja u pravo podnositelja na mirno uživanje vlasništva proizlazi iz činjenice da ova zapljena predstavlja dio šireg zakonodavnog paketa usmjerenog na intenziviranje borbe protiv korupcije u javnim službama. Stoga je ta mjera bila u skladu sa općim interesom da se osigura da podnositelji nisu pribavili imovinu na štetu zajednice.

Sud se potom okrenuo pitanju proporcionalnosti ove mjere, tj. pitanju postizanja ravnoteže između općih interesa zajednice u pitanjima borbe protiv korupcije i

načina na koji su prema podnositeljima primijenjene mjere zapljene imovine.

Razmatrajući je li postupak za zapljenu bio proizvoljan, Sud je naveo kako su zakonodavne izmjene iz 2004. godine uslijedile nakon izvješća međunarodnih

Nalog za zapljenu imovine podnositelja na temelju velike vjerojatnosti da je stečena nezakonito nije suprotan članku 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju, tim više što vlasnici nisu dokazali da je zakonito stečena.

stručnih tijela o alarmantnoj razini korupcije u Gruziji. Nove zakonodavne mjere značajno su pomogle Gruziji da krene u pravom smjeru u borbi protiv korupcije.

Kao i u ranijim sličnim predmetima, Sud je zaključio da nalog za zapljenu imovine podnositelja na temelju velike vjerojatnosti da je stečena nezakonito nije suprotan članku 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju, tim više što vlasnici nisu dokazali suprotno. Stoga se Sud složio sa stajalištem Ustavnog suda Gruzije da upravni postupak za konfiskaciju nije bio proizvoljan, te je posebno naglasio da države imaju široku slobodu procjene pri odabiru načina na koji će se boriti s kriminalom. Sud je nadalje razmatrao jesu li domaći sudovi postupali proizvoljno. Pritom je primijetio da se trojica podnositelja nisu pojavili u postupku pred Vrhovnim sudom Ajariana, dok su prigovori podnositelja koji je sudjelovao u postupku u određenoj mjeri prihvaćeni, što je dovelo do uklanjanja određene njegove imovine s popisa za konfiskaciju.

Također, podnositelji ne mogu tvrditi da je

došlo do procesne nejednakosti pred Vrhovnim sudom Gruzije. Tek nakon pažljive ocjene dokaza i financijske situacije podnositelja domaći su sudovi potvrdili da postoji značajna diskrepancija između prihoda podnositelja i njihovog bogatstva, i tek nakon toga donijeli odluku o zapljenu.

Stoga se ne može reći da podnositelji nisu imali priliku iznijeti svoje argumente ili da su domaći postupci bili proizvoljni. Zbog svega navedenog nije došlo do povrede članka 1. Protokola 1. uz Konvenciju.

U odnosu na članak 6. stavak 1.

Sud je odbacio ovaj zahtjev podnositelja jer su se podnositelji sami odrekli mogućnosti da sudjeluju u postupku

U odnosu na članak 6. stavak 2.

Sud je istaknuo da odredba o pretpostavki nevinosti nije primjenjiva na zapljenu imovine koja je naložena u građanskom postupku, budući da zapljena nije imala kaznenu narav, već preventivnu, odnosno kompenzatornu narav.

KLJUČNE RIJEČI

- *zapljena nezakonito stečene imovine*
- *zapljena kao preventivna mjera*
- *korupcija u javnoj službi*
- *mjere za borbu protiv korupcije*
- *pretpostavka nevinosti*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

INDEKS SUDSKE PRAKSE

POPIS RELEVANTNIH PRESUDA NA KOJE SE EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA POZIVA:

➤ U PRESUDI ALTUĞ I DRUGI PROTIV TURSKE

- *Calvelli and Ciglio protiv Italije* [VV], zahtjev br. [32967/96](#)
- *Mehmet Şentürk i Bekir Şentürk protiv Turske*, zahtjev br. [13423/09](#)
- *Powell protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka)*, zahtjev br. [45305/99](#)
- *Šilih protiv Slovenije* [VV], zahtjev br. [71463/01](#)
- *Tysiāc protiv Poljske*, zahtjev br. [5410/03](#)
- *V.C. protiv Slovačke*, zahtjev br. [18968/07](#)
- *Vo protiv Francuske* [VV], zahtjev br. [53924/00](#)
- *Yardımcı protiv Turske*, zahtjev br. [25266/05](#)

➤ U PRESUDI LAMBERT I DRUGI PROTIV TURSKE

- *A, B i C protiv Irske* [VV], zahtjev br. [25579/05](#)
- *A.K. i L. protiv Hrvatske*, zahtjev br. [37956/11](#)
- *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu protiv Rumunjske* [VV], zahtjev br. [47848/08](#)
- *Ciechońska protiv Poljske*, zahtjev br. [19776/04](#)
- *Evans protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], zahtjev br. [6339/05](#)
- *Giuliani i Gaggio protiv Italije* [VV], zahtjev br. [23458/02](#)
- *Glass protiv Ujedinjenog Kraljevstva (odluka)*, zahtjev br. [61827/00](#)
- *İlhan protiv Turske* [VV], zahtjev br. [22277/93](#)
- *Nencheva i drugi protiv Bugarske*, zahtjev br. [48609/06](#)
- *Powell protiv Ujedinjenog Kraljevstva (odluka)*, zahtjev br. [45305/99](#)
- *Scozzari i Giunta protiv Italije* [VV], zahtjevi br. [39221/98](#) i [41963/98](#)
- *Taura i 18 drugih protiv Francuske*, zahtjev br. [28204/95](#)
- *Y.F. protiv Turske*, zahtjev br. [24209/94](#)

➤ U PRESUDI MUSTAFA TUNÇ I FECIRE TUNÇ PROTIV TURSKE

- *Al-Skeini i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], zahtjev br. [55721/07](#)
- *Angelova protiv Bugarske*, zahtjev br. [38361/97](#)
- *Calvelli i Ciglio protiv Italije* [VV], zahtjev br. [32967/96](#)
- *Dobriyeva i drugi protiv Rusije*, zahtjev br. [18407/10](#)
- *Đurđević protiv Hrvatske*, zahtjev br. [52442/09](#)
- *Giuliani i Gaggio protiv Italije* [VV], zahtjev br. [23458/02](#)
- *Hugh Jordan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, zahtjev br. [24746/94](#)
- *Kolevi protiv Bugarske*, zahtjev br. [1108/02](#)
- *Mantog protiv Rumunjske*, zahtjev br. [2893/02](#)
- *Nachova i drugi protiv Bugarske* [VV], zahtjev br. [43577/98](#) i [43579/98](#)
- *Pankov protiv Rumunjske*, zahtjev broj [12773/03](#)

- *Ramsahai i drugi protiv Nizozemske [VV], zahtjev br. [52391/99](#)*
- *Saçılık i drugi protiv Turske, zahtjev br. [43044/05](#) i [45001/05](#)*
- *Sergey Shevchenko protiv Ukrajine, zahtjev br. [32478/02](#)*
- *Svinarenko i Slyadnev protiv Rusije [VV], zahtjevi br. [32541/08](#) i [43441/08](#)*
- *Tanrikulu protiv Turske [VV], zahtjev br. [23763/94](#)*
- *Tikhonova protiv Rusije, zahtjev br. [13596/05](#)*

➤ U PRESUDI CESTARO PROTIV ITALIJE

- *Abdülsamet Yaman protiv Turske, zahtjev br. [32446/96](#)*
- *Ali i Ayşe Duran protiv Turske, zahtjev br. [42942/02](#)*
- *Dedovskiy i ostali protiv Rusije, zahtjev br. [7178/03](#)*
- *Del Rio Prada protiv Španjolske [VV], zahtjev br. [42750/09](#)*
- *Egmez protiv Cipra, zahtjev br. [30873/96](#)*
- *El-Masri protiv Makedonije [VV], zahtjev br. [39630/09](#)*
- *Gäfgen protiv Njemačke [VV], zahtjev br. [22978/05](#)*
- *Kopylov protiv Rusije, zahtjev br. [3933/04](#)*
- *Nachova i ostali protiv Bugarske [VV], zahtjevi br. [43577/98](#) i [43579/98](#)*
- *Nikolova i Velichkova protiv Bugarske, zahtjev br. [7888/03](#)*
- *Selmouni protiv Francuske [VV], zahtjev br. [25803/94](#)*
- *Söderman protiv Švedske [VV], zahtjev br. [5786/08](#)*
- *Vladimir Romanov protiv Rusije, zahtjev br. [41461/02](#)*

➤ U PRESUDI IDENTOBA PROTIV GRUZIJE

- *Alekseyev protiv Rusije, zahtjevi br. [4916/07](#), [25924/08](#) i [14599/09](#)*
- *Bączkowski i drugi protiv Poljske, zahtjev br. [1543/06](#)*
- *Gäfgen protiv Njemačke [VV], zahtjev br. [22978/05](#)*
- *Lazariu protiv Rumunjske, zahtjev br. [31973/03](#)*
- *Moldovan i drugi protiv Rumunjske (br. 2), zahtjevi br. [41138/98](#) i [64320/01](#)*
- *Nachova i drugi protiv Bugarske [VV], zahtjevi br. [43577/98](#) i [43579/98](#)*
- *Ouranio Toxo protiv Grčke, zahtjev br. [74989/01](#)*
- *Saghinadze i drugi protiv Gruzije, zahtjev br. [18768/05](#)*

➤ U PRESUDI CHITOS PROTIV GRČKE

- *Georgoulis i ostali protiv Grčke, zahtjev br. [38752/04](#)*
- *Gross protiv Švicarske [VV], zahtjev br. [67810/10](#)*
- *Scordino protiv Italije (br. 1) [VV], zahtjev br. [36813/97](#)*
- *Varnava ostali protiv Turske [VV], zahtjevi br. [16064/90](#), [16065/90](#), [16066/90](#), [16068/90](#), [16069/90](#), [16070/90](#), [16071/90](#), [16072/90](#) i [16073/90](#)*

➤ U PRESUDI MITRINOVSKI PROTIV MAKEDONIJE

- *Fazlı Aslaner protiv Turske, zahtjev br. [36073/04](#)*
- *Oleksandr Volkov protiv Ukrajine, zahtjev br. [21722/11](#)*
- *Werner protiv Poljske, zahtjev br. [26760/95](#)*

➤ **U PRESUDI GREEK CATHOLIC PARISH LUPENI I DRUGI PROTIV RUMUNJSKE**

- *Ādamsons protiv Latvije, zahtjev br. [3669/03](#)*
- *Catholic Archdiocese of Alba Iulia protiv Rumunjske, zahtjev br. [33003/03](#)*
- *D.H. i drugi protiv Republike Češke [VV], zahtjev br. [57325/00](#)*
- *E.B. protiv Francuske [VV], zahtjev br. [43546/02](#)*
- *Gregório de Andrade protiv Portugala, zahtjev br. [41537/02](#)*
- *Magyar Keresztény Mennonita Egyház i drugi protiv Mađarske, zahtjevi br. [70945/11](#), [23611/12](#), [26998/12](#), [41150/12](#), [41155/12](#), [41463/12](#), [41553/12](#), [54977/12](#) i [56581/12](#)*
- *Malhous protiv Republike Češke (odluka) [VV], zahtjev br. [33071/96](#)*
- *Nejdet Şahin and Perihan Şahin protiv Turske [VV], zahtjev br. [13279/05](#)*
- *Potocka i drugi protiv Poljske, zahtjev br. [33776/96](#)*
- *Santos Pinto protiv Portugala, zahtjev br. [39005/04](#)*
- *Stanev protiv Bugarske [VV], zahtjev br. [36760/06](#)*
- *Stec i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva (odluka) [VV], zahtjev br. [65731/01](#)*
- *Thlimmenos protiv Grčke [VV], zahtjev br. [34369/97](#)*
- *Unédic protiv Francuske, zahtjev br. [20153/04](#)*
- *Zarb Adami protiv Malte, zahtjev br. [17209/02](#)*

➤ **U PRESUDI TCHOKONTIO HAPPI PROTIV FRANCUSKE**

- *Beyeler protiv Italije [VV], zahtjev br. [33202/96](#)*
- *Bourdov protiv Rusije, zahtjev br. [33509/04](#)*
- *H.F. protiv Slovačke (odluka), zahtjev br. [54797/00](#)*
- *Olaru i ostali protiv Moldavije, zahtjevi br. [476/07](#), [22539/05](#), [17911/08](#) i [13136/07](#)*
- *Shestakov protiv Rusije (odluka), zahtjev br. [48757/99](#)*
- *Société de gestion du port de Campoloro i Société fermière de Campoloro protiv Francuske, zahtjev br. [57516/00](#)*
- *Tétéry protiv Rusije, zahtjev br. [11931/03](#)*

➤ **U PRESUDI A. T. PROTIV LUKSEMBURGA**

- *Emilian-George Igna protiv Rumunjske, zahtjev br. [21249/05](#)*
- *Mehmet Şerif Öner protiv Turske, zahtjev br. [50356/08](#)*
- *Navone i drugi protiv Monaka, zahtjevi br. [62880/11](#), [62892/11](#) i [62899/11](#)*
- *Oleksiy Mykhaylovych Zakharkin protiv Ukrajine, zahtjev br. [1727/04](#)*
- *Rupa protiv Rumunjske (br. 2), zahtjev br. [37971/02](#)*

➤ **U PRESUDI VAMVAKS PROTIV GRČKE**

- *Andreyev protiv Estonije, zahtjev br. [48132/07](#)*
- *Kemal Kahraman i Ali Kahraman protiv Turske, zahtjev br. [42104/02](#)*
- *Rutkowski protiv Poljske (odluka), zahtjev br. [45995/99](#)*
- *Van Geyseghem protiv Belgije [VV], zahtjev br. [26103/95](#)*

➤ **U PRESUDI BALTA I DEMIR PROTIV TURSKE**

- *Al-Khawaja and Tahery protiv Ujedinjenog Kraljevstva [VV], zahtjevi br. [26766/05](#) i [22228/06](#)*
- *Ellis and Simms and Martin protiv Ujedinjenog Kraljevstva (odluka), zahtjevi br. [46099/06](#) i [46699/06](#)*
- *Krasniki v. protiv Republike Češke, zahtjev br. [51277/99](#)*
- *Pesukic protiv Švicarske, zahtjev br. [25088/07](#)*
- *Prăjină protiv Rumunjske, zahtjev br. [5592/05](#)*
- *Solakov protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, zahtjev br. [47023/99](#)*
- *Tseber protiv Republike Češke, zahtjev br. [46203/08](#)*
- *Visser protiv Nizozemske, zahtjev br. [26668/95](#)*

➤ U PRESUDI RIBIĆ PROTIV HRVATSKE

- *Eberhard i M. protiv Slovenije, zahtjevi br. [8673/05](#) i [9733/05](#)*
- *Fernández Cabanillas protiv Španjolske (odluka), zahtjev br. [22731/11](#)*
- *Gluhaković protiv Hrvatske, zahtjev br. [21188/09](#)*
- *Görgülü protiv Njemačke, zahtjev br. [74969/01](#)*
- *S.I. protiv Slovenije, zahtjev br. [45082/05](#)*

➤ U PRESUDI Y. PROTIV SLOVENIJE

- *Angelova i Iliev protiv Bugarske, zahtjev br. [55523/00](#)*
- *Denis Vasilyev protiv Rusije, zahtjev br. [32704/04](#)*
- *Mățăсарu i Savițchi protiv Moldavije, zahtjev br. [38281/08](#)*
- *White protiv Švedske, zahtjev br. [42435/02](#)*

➤ U PRESUDI DELFI AS PROTIV ESTONIJE

- *Ahmet Yildirim protiv Turske, zahtjev br. [3111/10](#)*
- *Animal Defenders International protiv Ujedinjenog Kraljevstva [VV], zahtjev br. [48876/08](#)*
- *Chauvy and Others protiv Francuske, zahtjev br. [64915/01](#)*
- *Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel protiv Ukrajine, zahtjev br. [33014/05](#)*
- *Hachette Filipacchi Associés protiv Francuske, zahtjev br. [71111/01](#)*
- *Gorzelik and Others protiv Poljske [VV], zahtjev br. [44158/98](#)*
- *Lindon, Otchakovsky-Laurens i July protiv Francuske [VV], zahtjevi br. [21279/02](#) i [36448/02](#)*
- *Palomo Sanchez i drugi protiv Španjolske [VV], zahtjevi br. [28955/06](#), [28957/06](#), [28959/06](#) i [28964/06](#)*
- *Purcell i drugi protiv Irske, zahtjev br. [15404/89](#)*
- *VgT Verein gegen Tierfabriken protiv Švicarske, zahtjev br. [24699/94](#)*

➤ U PRESUDI COUTURON PROTIV FRANCUSKE

- *Antunes Rodrigues protiv Portugala, zahtjev br. [18070/08](#)*
- *Athanasίου i drugi protiv Grčke, zahtjev br. [2531/02](#)*
- *Azas protiv Grčke, zahtjev br. [50824/99](#)*

- *Biozokat A.E. protiv Grčke*, zahtjev br. [61582/00](#)
- *Bistrović protiv Hrvatske*, zahtjev br. [25774/05](#)
- *Broniowski protiv Poljske [VV]*, zahtjev br. [31443/96](#)
- *Depalle protiv Francuske [VV]*, zahtjev br. [34044/02](#)
- *Iatridis protiv Grčke [VV]*, zahtjev br. [31107/96](#)
- *Immobiliare Saffi protiv Italije [VV]*, zahtjev br. [22774/93](#)
- *Interoliva ABEE protiv Grčke*, zahtjev br. [58642/00](#)
- *Konstantopoulos AE i ostali protiv Grčke*, zahtjev br. [58634/00](#)
- *Öneryıldız protiv Turske [VV]*, zahtjev br. [48939/99](#)
- *Ouzounoglou protiv Grčke*, zahtjev br. [32730/03](#)
- *Papachelas protiv Grčke [VV]*, zahtjev br. [31423/96](#)
- *Perdigão protiv Portugala [VV]*, zahtjev br. [24768/06](#)
- *Vistiņš and Perepjolkins protiv Latvije [VV]*, zahtjev br. [71243/01](#)

➤ U PRESUDI GOGITIDZE I DRUGI PROTIV GRUZIJE

- *Arras and Others protiv Italije*, zahtjev br. [17972/07](#)
- *Azienda Agricola Silverfunghi S.A.S. i drugi protiv Italije*, zahtjevi br. [48357/07](#), [52677/07](#), [52687/07](#) i [52701/07](#)
- *Bongiorno i drugi protiv Italije*, zahtjev br. [4514/07](#)
- *Butler protiv Ujedinjenog Kraljevstva (odluka)*, zahtjev br. [41661/98](#)
- *Denisova and Moiseyeva protiv Rusije*, zahtjev br. [16903/03](#)
- *Former King of Greece i drugi protiv Grčke [VV]*, zahtjev br. [25701/94](#)
- *Grayson and Barnham protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, zahtjevi br. [19955/05](#) i [15085/06](#)
- *Griřhorst protiv Francuske*, zahtjev br. [28336/02](#)
- *Huitson protiv Ujedinjenog Kraljevstva (odluka)*, zahtjev br. [50131/12](#)
- *Immobiliare Saffi protiv Italije [VV]*, zahtjev br. [22774/93](#)
- *Jahn i drugi protiv Njemačke [VV]*, zahtjevi br. [46720/99](#), [72203/01](#) i [72552/01](#)
- *Jokela protiv Finske*, zahtjev br. [28856/95](#)
- *Khoniakina protiv Gruzije*, zahtjev br. [17767/08](#)
- *Morabito i drugi protiv Italije (odluka)*, zahtjev br. [58572/00](#)
- *Riela i drugi protiv Italije (odluka)*, zahtjev br. [52439/99](#)
- *Scoppola protiv Italije (br. 2) [VV]*, zahtjev br. [10249/03](#)
- *Silickienė protiv Litve*, zahtjev br. [20496/02](#)
- *Sun protiv Rusije*, zahtjev br. [31004/02](#)
- *Terazzi S.r.l. protiv Italije*, zahtjev br. [27265/95](#)
- *Vanjak protiv Hrvatske*, zahtjev br. [29889/04](#)
- *Veits protiv Estonije*, zahtjev br. [12951/11](#)
- *Wieczorek protiv Poljske*, zahtjev br. [18176/05](#)